

Модернізація освіти як важливий чинник розвитку суспільства

22 листопада 2021 р.
м. Дніпро, Україна

МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

Міжнародна
науково-практична
конференція

**Модернізація освіти
як важливий чинник
розвитку суспільства**

Матеріали

22 листопада 2021 р.

м. Дніпро

Модернізація освіти як важливий чинник розвитку суспільства : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Дніпро, 22 листопада 2021 р). Дніпро : Міжнародний гуманітарний дослідницький центр, 2021. 56 с.

У збірнику представлені тези доповідей, оприлюднені на Міжнародній науково-практичній конференції “Модернізація освіти як важливий чинник розвитку суспільства”, яка була проведена Міжнародним гуманітарним дослідницьким центром.

Збірник розрахований на вчених, викладачів, докторантів, аспірантів, здобувачів вищої освіти, представників державних органів влади та місцевого самоврядування, представників підприємницьких структур і широкий читацький загал.

Робочі мови конференції: українська, англійська та російська.

Видається в авторській редакції

Матеріали збірника подаються в авторській редакції та друкуються мовою оригіналу. Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за достовірність наведених фактів, власних імен, географічних назв, цитат, економіко-статистичних даних, галузевої термінології, інших відомостей.

Відповідно до Закону України “Про авторське право і суміжні права”, при використанні наукових ідей та матеріалів цього збірника, посилання на авторів і видання є обов’язковим.

**Research
Europe.org**

IHC INTERNATIONAL
HUMANITARIAN
RESEARCH CENTER

© Колектив авторів, 2021
© Міжнародний гуманітарний
дослідницький центр, 2021
© Research Europe, 2021

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ

Галаєвська Л. В.

Психолого-педагогічні умови формування діалогічної взаємодії на уроках української мови.....6

Лук'янець Г. Г.

Методи залучення студентів до ефективного використання інноваційних навчальних засобів в онлайн та змішаному середовищі.....10

Москалюк Н. В., Василик О. О.,

Німко Х. І., Даниляк Б. А., Хоміцька А. Б.

Екологічне виховання школярів при використанні нестандартних завдань в сучасній школі.....13

Непорожня Л. В.

Природничо-науковий компонент базової середньої освіти як фактор становлення сучасної особистості.....15

Хомик А. Ю.

Лінгвістичні особливості усного англомовного професійного дискурсу ІТ-фахівців.....18

СЕКЦІЯ 2. ДОШКІЛЬНА ОСВІТА

Гупал М. О.

Навчання англійської мови дітей дошкільного віку: комунікативний підхід.....20

Куцай І. М.

Теоретичні аспекти активізації розумової діяльності дітей старшого дошкільного віку на заняттях з ознайомлення з природою.....22

СЕКЦІЯ 3. СЕРЕДНЯ ОСВІТА

Галатюк Ю. М., Галатюк Т. Ю.

Елементи STEM-освіти у формуванні методологічної культури учнів.....25

Новосьолова В. І.

Методи формування в учнів лексичних умінь в умовах компетентнісного навчання.....27

СЕКЦІЯ 4. ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА

Матвеева В. П.

Важность профессионального образования в современном мире.....30

Тарасова О. В., Макадзьоб Т. О.

Проблеми професійної підготовки майбутніх педагогів
професійного навчання засобами навчального тренінгу.....31

СЕКЦІЯ 5. ВИЩА ОСВІТА

Колотило М. В.

Специфіка дослідження колокацій: контрастивний та корпусний аспект.....34

Конотоп О. С.

Щодо проблеми оцінювання іншомовної навчально-стратегічної
компетентності майбутніх учителів початкової школи.....37

СЕКЦІЯ 6. ОСВІТА ДОРΟΣЛИХ

Борилюк М. Ф.

Організаційно-методичний супровід курсового підвищення
кваліфікації педагогів закладів професійної освіти.....40

Курок Р. О.

Принцип індивідуалізації навчання в контексті розвитку правової
компетентності педагогічних працівників економічних коледжів.....43

СЕКЦІЯ 7. ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА І СПОРТ

Koryahin V. M., Hrebinka N. Ya.,

Zubrytskyi Ya. Ya., Korol O. S., Bulatov O. M.

Research of training system for young basketball players.....45

Півень М. І.

Особливості організації й планування компетентнісно орієнтованої
фізичної і психофізіологічної підготовки майбутніх авіаційних фахівців.....47

Швайчак Д. В., Шукатка О. В.

Фізична культура як запорука здоров'я молоді.....49

СЕКЦІЯ 8. КУЛЬТУРА І МИСТЕЦТВО

Оспіщева-Павлишин М. А.

Віртуальний музей як чинник розвитку сучасного освітнього процесу.....51

Сом-Сердюкова О. М.

Мистецтво як імпульс для вражень, рефлексій та
висловлювань: досвід шкільної освіти Норвегії.....53

СЕКЦІЯ 1. ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ

Галаєвська Л. В.,

УДК 37.013.77

науковий співробітник відділу
навчання української мови та літератури,
Інститут педагогіки Національної академії
педагогічних наук України, м. Київ

Галаєвська Л. В. Психолого-педагогічні умови формування діалогічної взаємодії на уроках української мови. *Модернізація освіти як важливий чинник розвитку суспільства* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Дніпро, 22 листопада 2021 р). Дніпро : Міжнародний гуманітарний дослідницький центр, 2021. С. 6 – 10.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ДІАЛОГІЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

За останні роки значно зросла увага вчених і практиків до використання діалогу в навчанні, де він розглядається як “форма взаємодії педагога-предметника – учня (учня – учня) в умовах навчальної ситуації” [2, с. 36]. Така взаємодія передбачає інформаційний обмін, взаємний вплив і регулювання відносин. Однією із важливих передумов результативності роботи педагога-предметника на уроках української мови відповідно до сучасних вимог є діалог, що забезпечує суб'єкт – суб'єктний принцип взаємодії педагога й учнів, сприяє самовираженню в процесі спілкування. Цим і зумовлена потреба дослідити поняття “діалог”, “діалогічна взаємодія” а погляду психології й педагогіки.

Проблема взаємодії, ймовірно, почала цікавити людину відтоді, як вона почала навчатися і з'явився перший учитель. Відповідно весь освітній простір доцільно розглядати як розгорнутий діалог, де педагогічні й психологічні системи та технології не заперечують одна одну, а взаємодіють і взаємозбагачуються.

Діалогічну взаємодію вивчаємо крізь призму досягнень вітчизняної й зарубіжної психології та педагогіки (праці Бахтіна М., Біблера В., Борисенкова В., Савченко О., Алексюка А., Довженко Т., Вовк Л., Лозової В., Флоренської Т., Ковальова Г., Орлова А., Дьяконова Г. та ін).

Починаючи з часів античності питання діалогу дискутувалося, ретельно вивчалось, осмислювалося й розвивалося здебільшого вченими-філософами. Свідченням цього є, зокрема праці Сократа, збережені його учнями, де філософ постає як засновник методу пізнання, який прийнято нині називати діалектичним, відповідного способу мовлення про світ, відомого з тих часів як діалогічного. Мислитель заклав основи діалектики, які за своєю сутністю були діалогікою: мистецтвом ставити цілеспрямовані навідні запитання партнеру під час діалогу. Сократ вважав, що письмові твори, створюючи ілюзію влади над пам'яттю, прищеплюють “забудькуватість”. На переконання вченого, діалог – це справжня “жива і натхненна мова людини”, писемність – наслідування діалогу. Це стосується й того випадку, коли один із учасників діалогу є педагог-предметник, а інший – учнем. Відповідно до логіки

Сократа, у діалозі немає вчителя, який “навчає”, тобто передає певну суму знань і немає учня, який несе у своїй голові набір відомостей, як у “порожній посудині”. У сократівському діалозі є дві особи, для яких істина й знання не дані в готовому вигляді, а являють собою проблему й передбачають пошук. Для нас важливим є те, що мистецтво діалогу мало на меті виявлення й з’ясування того знання, яке для нього здавалося прихованим.

Зазначені вище філософські концептуальні положення мають безпосереднє відношення до педагогічної науки, зокрема, методики навчання мови, оскільки саме діалогічне спілкування на уроках української мови розглядаємо як вид контакту (педагог-предметник – учень), тобто взаємодію.

Якщо розглядати діалогічну проблему як педагогічну, то слід зауважити, що за формою, навчання – процес, що відбувається як взаємодія, “педагог-предметник – учень” [4, с. 6 – 7].

Характер діалогічної взаємодії залежить від мети, поставленої педагогом-предметником стосовно учня. Якщо педагог бачить в учневі об’єкт педагогічного впливу, то така взаємодія матиме один механізм перебігу, якщо є мета перевести учня на рівень суб’єкта навчання, то механізм взаємодії буде зовсім іншим. У першому випадку педагог-предметник сам конструє систему й застосовує її як інструмент педагогічного впливу. Переведення учня у статус суб’єкта навчання означає, що вчитель організовує суб’єктно-об’єктну взаємодію учня.

Умови діалогічної взаємодії, за Д. Єршовим, визначають такі чинники: психологічна готовність учасників до діалогічної взаємодії (включає настанову на зустріч із позицією іншого, потреба в обміні особистісними смислами); наявність єдиного смислового простору у якому перебувають учасники діалогічної взаємодії та їхньої позиції в діалозі; змістова неоднозначність (зміст, навколо якого будується взаємодія, повинен мати багатозначний характер, спонукати суб’єктів освітнього процесу до формування й висловлення різних позицій); особистісна значущість змісту обговорюваної інформації для учасників діалогічної взаємодії; опора на особистісний досвід учасників діалогічної взаємодії [7, с. 45].

Так, І. Романко спробувала чіткіше сформулювати поняття “діалог” й “діалогічна взаємодія”, а також наявний між ними зв’язок. Поняття “діалог” визначає і розмова між двома або кількома особами, вільний обмін думками між опонентами, а також почерговий обмін репліками (у певному розумінні реплікою вважається й відповідь у вигляді дії, жесту, мовчання) двох або кількох людей. Поняття “діалогічна мова” розуміється як: 1) вид мови, що характеризується ситуативністю (залежно від обставин розмови); контекстуальністю (зумовленістю попереднього висловлювання); 2) функціональна різноманітність мови, яка реалізується в процесі безпосереднього спілкування між співрозмовниками і складається з послідовного чергування стимулювальних і регулювальних реплік. Визначення діалогу й діалогічної мови дає можливість визначити поняття “діалогічна взаємодія”, що становить собою спілкування під час педагогічного процесу на рівнях співробітництва, співмислення й співтворчості, спрямовану на розв’язання конкретних педагогічних завдань, до яких відносимо здобуття певних знань, морально-духовне виховання, розвиток мовленнєвих характеристик.

Діалог у навчанні розглядається як “форма педагогічної взаємодії педагога-предметника – учня (учня-учня) в умовах навчальної ситуації, де відбувається обмін, взаємний вплив і регулювання відносин” [4, с. 5].

Спираючись на визначення діалогу, запропоноване С. Гончаренком, розглядаємо навчальний діалог як взаємодію між суб’єктами освітнього процесу, яка відбувається в мотиваційній, пізнавальній, діяльній і комунікативних сферах.

Як свідчить досвід вітчизняних педагогів, у практичній діяльності переважають такі елементи структури технологій діалогічної взаємодії:

- 1) діагностика підготовки учнів до діалогічного мовлення;
- 2) пошук опорних мотивів (настанови на діалог) і стимулів;
- 3) перероблення навчального матеріалу в систему проблемно-конфліктних запитань і завдань;
- 4) планування різноманітних варіантів розвитку сюжетних ліній діалогу;
- 5) проектування способів взаємодії учасників;
- 6) зв’язок діалогу – мовного спілкування – внутрішньої мови учня – продуктивне використання діалогу.

Якісна інформаційно-смілова сторона педагогічної взаємодії, на думку І. Комарової, є основою комунікативної культури педагога-предметника. Серед складників її дослідниця, також, виділяє “здатність учителя чітко, зрозуміло й переконливо висловлювати свої думки й почуття за допомогою вербальних і невербальних засобів інформаційного обміну з учнями” [5, с. 10].

Г. Салашенко у своєму дослідженні розглядає діалогічну взаємодію як систему досвіду спілкування й розвитку практичних навичок співпраці й співробітництва на основі відвертості, духовного взаємозбагачення й доказу істинності знання, здобутого в дискусії, суперечності, діалозі.

Навчальний діалог, за визначенням Г. Салашенко, – це процес взаємодії й обміну думками та емоціями в системі відносин “педагог-предметник – учень”, обмін навчальною інформацією в процесі безпосереднього міжособистісного контакту учасників навчального процесу. Діалогічне навчання автор тлумачить як спільну діяльність педагога-предметника й учнів під час ситуативного моделювання навчальної інформації у формі діалогу, що забезпечує створення образу-питання, образу-варіанту, які відображають індивідуальний погляд, індивідуальне бачення навчальної проблеми й нестандартне розв’язання її учасниками навчального процесу [3, с. 5 – 6].

Розглянемо діалогічну взаємодію як психологічну проблему. Слід зауважити, що зарубіжні й вітчизняні психологи ідею взаємодії вважають основою уявлень про психологічну природу спілкування.

У психологічній літературі діалог аналізують як обмін репліками або висловлюваннями між учасниками спілкування; принцип взаємовідносин; діалогічність самого змісту мислення й діяльності сучасної людини [1, с. 98]. Аналізуючи діалог як принцип взаємовідносин, треба зазначити, що його розглядають і як суттєву, глибинну характеристику педагогічного процесу, і як засіб розв’язання освітніх завдань, і як соціально психологічне забезпечення педагогічного процесу, і як спосіб організації взаємин з учнями, від яких у кінцевому результаті й залежить ефективність навчання, виховання та розвитку особистості здобувачів освіти.

Систематизація праць Б. Ломова дала підстави нам зробити висновок, що центральним положенням у визначенні спілкування є не “передавання інформації”, а взаємодія з іншими людьми як внутрішній механізм життя колективу. Причому взаємодія розуміється як обмін ідеалами, інтересами, формування настанов, засвоєння соціально-історичного досвіду.

Уявлення про взаємність у взаємодії спілкування, сформоване Б. Ломовим, має значення не тільки для розуміння природи взаємодії у спілкуванні, а й для сутнісного розуміння самого спілкування. Б. Ломов звернув увагу на такий аспект: “Якщо стосовно індивідуальної діяльності сформовані принципи і підходи до її вивчення, розроблено схеми аналізу й засоби опису її, то щодо взаємодії в діалозі справа обмежується лише загальними положеннями” [6, с. 108].

О. Балл створює свою модель діалогічної взаємодії, орієнтовану на прилучення його учасників до наукової культури. З погляду вченого, діалог буде продуктивний лише тоді, коли він наближає кожного учасника до досягнення істини, а результати дискусії залишаються відкритими. Дослідник вважає, що зовсім не обов’язково (а під час обговорення складніших проблем – неможливо) досягти згоди з усіх питань, які обговорювалися під час діалогу, тому дослідник виділяє три типові підсумки діалогічної взаємодії:

- 1) той, що збігається з думкою одного з учасників діалогу;
- 2) той, що формується “шляхом синтезу компонентів взаємодії, кожен з яких бере початок у думці когось із учасників діалогу”;
- 3) сформований на метарівні.

У цьому випадку парадигмі діалогу буде відповідати “схематизм суб’єктно-об’єктної взаємодії” [2, с. 35]. На думку вченого, принципом взаємодії у спілкуванні є не система переможних дій (впливів) кожного з учасників спілкування, а неперервна взаємодія їх. “Спілкування – це не додавання, не накладання одна на одну діяльностей, які розвиваються паралельно, а саме взаємодія суб’єктів, що постають у ньому як партнери” [2, с. 39].

Таким чином, проведений аналіз психолого-педагогічної літератури на предмет діалогічної взаємодії дає підстави для висновку щодо актуальності проблеми й недостатності розробленості її. Діалогічна взаємодія належить до суб’єктивно-суб’єктивних критеріїв і має безмежні можливості для розвитку й саморозвитку учнів і педагогів-предметників.

У педагогіці діалог розглядається у різних ракурсах: як спосіб існування людини; як гуманний засіб взаємодії; як вид спілкування, що є засобом самовираження й самореалізації особистості, механізмом саморозкриття індивідуальності учнів, їхніх неповторних рис; передбачає наявність усвідомленого запиту однієї сторони до іншої й ситуацій, у яких він буде почутий.

У психології щодо діалогічної взаємодії виокремлюють комунікативну готовність особистості, її психологічний стан і психологічну готовність до комунікативної діяльності. До критеріїв психологічної готовності належать усвідомлення власних потреб, вимог суспільства, колективу; розуміння комунікативного завдання, яке слід розв’язувати; усвідомлення цілей, досягнення яких призведе до задоволення потреб чи виконання поставленого завдання; осмислення й оцінювання умов, у яких

будуть реалізовуватись очікувані людиною дії, актуалізація особистісного досвіду, пов'язаного в минулому з розв'язанням подібних завдань; прогнозування прояву своїх інтелектуальних, емоційних, мотиваційних і вольових процесів, оцінювання співвідношення власних можливостей і рівня досягнення бажаного результату.

Список використаних джерел

1. Бахтин М. М. Эстетика словесного творчества. Москва : Искусство. 1986. 444 с.
2. Балл Г. О. Парадигма діалогу і проблема прилучення до наукової культури. *Професійна освіта: педагогіка і психологія*. № 1. С. 35 – 37.
3. Салашенко Г. М. Дидактичні умови організації навчального діалогу “вчитель-учень” у процесі вивчення гуманітарних дисциплін в загальноосвітній школі : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.09. Кривий ріг, 2008. 24 с.
4. Романко І. Г. Педагогічні засади діалогічної взаємодії у процесі вчителя й учнів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. Полтава, 2010. 20 с.
5. Комарова І. І. Формування у майбутніх учителів культури педагогічного спілкування : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Тернопіль, 2000. 19 с.
6. Ломов В. Ф. Психологические процессы и общение. *Методологические проблемы социальной психологии*. Москва : Наука, 1975. С. 106 – 123.
7. Ершов Д. А. Технология реализации образовательной программы. Волгоград, 2001. 321 с.

Лук'янець Г. Г.,
канд. філол. наук, доцент,
доцент кафедри іноземних
мов професійного спрямування,
Національний університет
харчових технологій, м. Київ

УДК 37.018.4

Лук'янець Г. Г. Методи залучення студентів до ефективного використання інноваційних навчальних засобів в онлайн та змішаному середовищі. *Модернізація освіти як важливий чинник розвитку суспільства* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Дніпро, 22 листопада 2021 р). Дніпро : Міжнародний гуманітарний дослідницький центр, 2021. С. 10 – 12.

МЕТОДИ ЗАЛУЧЕННЯ СТУДЕНТІВ ДО ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАСОБІВ В ОНЛАЙН ТА ЗМІШАНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Мобільність та технологічність сучасного світу зумовлені не лише значними досягненнями в сферах новітніх технологій, але й ситуацією пандемії в останні роки. Сьогодні це вже справжня потреба, а не лише бажання залучати мобільні дистанційні онлайн технології для навчання. Онлайн середовище навчання стало звичним для широкого кола користувачів, які суттєво покращили свої навички

сприймати навчальний матеріал та продукувати відповіді на поставлені викладачами завдання. До того ж, існує можливість змішаного навчання, коли традиційні форми здобуття знань і навичок в аудиторіях поєднуються з використанням онлайн технологій.

Метою цієї праці є детальніше розглянути потреби сучасних здобувачів освіти та окреслити завдання, які вони ставлять перед сучасною змішаною системою освіти, враховуючи індивідуальні характеристики студентів.

Не викликає сумнівів той факт, що суттєвою перевагою сучасних здобувачів освіти, незалежно від їх віку, є високий рівень комп'ютерної та технологічної компетенцій. Багато із них народилися в еру інтенсивного користування гаджетами, а старші майстерно опанували навички онлайн спілкування за останнє десятиліття. Для них не виникає питання як знайти потрібну інформацію в пошуковій системі, завантажити чи скачати відео або аудіо файл, надрукувати текст чи підключитися до нової системи [1, с. 3]. Комп'ютери, планшети та телефони для сучасних студентів – це не тільки гаджет для розваг, але й інструмент для навчання.

Сучасна змішана система освіти може забезпечити реалізацію чотирьох ключових критеріїв навчання: адаптивність, персоналізованість, орієнтованість на удосконалення знань і навичок та навчання протягом усього життя.

Онлайн технології навчання мають адаптивний характер, тобто студент часто може обрати курс, враховуючи свій рівень знань (напр., рівень володіння іноземною мовою), сферу інтересів, час, місце та формат проведення занять. Тепер навчальні курси адаптуються до студентів, а не студенти до освітньої системи. Персоналізовані рішення у моделюванні навчальних програм можуть задовольнити освітні потреби більшості здобувачів у сучасну еру цифрових технологій. Крім вже звичних так званих “курсів за вибором” – вибіркового компонента освітніх програм, навчальні онлайн платформи у поєднанні з класичними заняттями в аудиторії дозволяють студентів моделювати власну систему навчання, обираючи не тільки курси, але й теми з пулу розроблених викладачами.

Початкові труднощі в опануванні новими навичками легко усуваються в умовах змішаного навчання, коли після кількох практичних та лабораторних занять, де викладач пояснив механізм формування навичок, студенти мають змогу відтренувати навички вдома, консультуючись із викладачем онлайн. Отримання знань, тобто фактичної та аналітичної інформації виявляється більш звичною справою для здобувачів освіти, оскільки цифрові та інтернет ресурси вже давно стали масовим явищем та чи не найбільшим джерелом інформації протягом останніх десятиліть.

Доступ до навчальних програм нині не обмежений віком, кожен бажаючий має змогу опанувати новими знаннями та навичками, зареєструвавшись на платформі дистанційного навчання. Цей шлях не тільки дозволяє випускникам підтримувати зв'язок з викладачами-науковцями, але й сприяє постійному удосконаленню власної професійної компетенції, посиленню професійних та наукових зв'язків, розвитку науки. Великий вибір онлайн курсів у вільному доступі, що з'явився протягом кількох останніх років, яскраво свідчить про наявність суттєвого попиту на удосконаленні знань та навичок серед людей, які вже давно завершили формальне навчання в закладах освіти, однак мають намір продовжувати навчатися протягом всього життя.

Адаптивне та персоналізоване навчання в онлайн та змішаному середовищах враховує індивідуальні потреби здобувачів освіти, які становлять основу його власного стилю навчання – найефективнішого способу отримувати, зберігати, переробляти та відтворювати інформацію, тобто когнітивного стилю [2, с. 354]. Стиль навчання є суб'єктивним явищем, та залежить від набутого навчального досвіду студентів: методи навчання, які попередньо використовувались під час опанування матеріалу та виявились ефективними, акумулюються та на їх основі вибудовується ефективна система здійснення навчального процесу.

Актуальними також залишаються традиційні стилі навчання, виокремлені за сенсорними домінантами: візуальний, слуховий, кінестетичний та всебічний, однак частотність їх залучення в процесі навчання в онлайн та змішаному середовищах видозмінюється. Найпоширенішим на платформах дистанційного навчання є візуальний матеріал – перегляд відео лекцій, демонстрацій, дискусій, за яким слідує слуховий.

Отже, здійснення навчання в онлайн та змішаному середовищі виявляють численні переваги для якісного опанування знаннями та навичками, оскільки гуртуються на принципах адаптивності, персоналізованості, спрямованості на розвиток конкретних практичних навичок та отримання знань, а також сприяють навчанню студентів протягом всього життя.

Список використаних джерел

1. Caswell, T., Henson, S., Jensen, M., & Wiley, D. (2008). Open educational resources: Enabling universal education. *International Review of Research in Open and Distributed Learning*, 9(1), 1-11.
2. Weller, M., De los Arcos, B., Farrow, R., Pitt, B., & McAndrew, P. (2015). The impact of OER on teaching and learning practice. *Open Praxis*, 7(4), 351-361.

Москалюк Н. В.,

канд. пед. наук, доцент,
доцент кафедри ботаніки та зоології,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль

Василик О. О.,

здобувач вищої освіти,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль

Німко Х. І.,

здобувач вищої освіти,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль

Даниляк Б. А.,

здобувач вищої освіти,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль

Хоміцька А. Б.,

здобувач вищої освіти,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль

Москалюк Н. В., Василик О. О., Німко Х. І., Даниляк Б. А., Хоміцька А. Б. Екологічне виховання школярів при використанні нестандартних завдань в сучасній школі. *Модернізація освіти як важливий чинник розвитку суспільства* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Дніпро, 22 листопада 2021 р). Дніпро : Міжнародний гуманітарний дослідницький центр, 2021. С. 13 – 15.

ЕКОЛОГІЧНЕ ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ ПРИ ВИКОРИСТАННЯ НЕСТАНДАРТНИХ ЗАВДАНЬ В СУЧАСНІЙ ШКОЛІ

Існування людства нерозривно пов'язане з особливостями і умовами навколишнього середовища. На сучасному етапі розвитку суспільства питання традиційної взаємодії природи з людиною вирости в глобальну екологічну проблему, а питання екологічної освіти стають пріоритетом державної політики, як однієї із способів адаптації людей до швидкоплинного середовища. Сучасне суспільство потребує громадян, які повинні володіти не тільки системою екологічних знань, але і практичними навиками і вміннями в галузі природоохоронної діяльності, вмінням прогнозувати наслідки господарської і особистої діяльності. Стосовно учнів освітніх закладів, то вони повинні володіти теоретичними знаннями, вміннями і мати відчуття причетності та відповідальності за навколишню природу.

В даний час в системі освіти на перше місце виходять проблеми, пов'язані з оновленням структури і змісту загальної середньої освіти, які забезпечать досягнення нової якості освіти. Ці проблеми вимагають зміни пріоритетів в стандартах і

навчальних програмах, переосмислення цілей і приведення її змісту у відповідність до нових потреб суспільства, світових тенденцій і досягнень науки на сучасному етапі. Важливим є підхід до рішення екологічних проблем сучасного суспільства і досягнення мети щодо формування нового типу взаємостосунків людини і природи, які направлені на подолання знищення природного середовища і її збереження. В стратегії державної екологічної політики України особлива увага надається екологічному вихованню молоді. Дана необхідність передбачена у вагомих змінах у світогляді, мисленні, традиціях і поведінці людей у сучасному світі.

Очевидна суперечність між декларованою пріоритетністю екологічної освіти і незадовільною динамікою екологічного виховання школярів свідчить про необхідність пошуку педагогічних засобів, здатних забезпечити перехід нових поколінь до гармонійної взаємодії з природою. Це потребує формування в учнів здатності діяти на основі здобутих знань, а не виконувати лише дію за аналогією, за зразком. Тому сучасні науковці шукають такі засоби, які б допомагали всім учням фундаментально засвоїти матеріал програми, набуті вміння самостійно вчитися і сприяли б їхньому розвитку. Одним із таких питань, яке на сучасному етапі вимагає перегляду і уточнення, є використання завдань різного рівня складності під час навчання.

Проведений нами аналіз наукової літератури (І. Бех, І. Богданова, В. Борисов, І. Зязюн, І. Каташинська, Л. Макарова, Н. Недодатко, С. Сисоєва, В. Сластьонін, В. Шейко та ін.) засвідчив, що навчальне завдання – явище багатопланове. Воно може розглядатись з кількох точок зору: змісту освіти; діяльності навчання – процесу взаємодії вчителя та учнів (викладання та навчання). В такому розумінні завдання є засобом організації діяльності і контролю за її проходженням з боку вчителя та, одночасно, орієнтиром діяльності учнів, а також засобом засвоєння змісту освіти.

На думку М. Зуєвої існують такі види завдань: запитання, вправи, задачі. Зазначені основні види завдань можна виділяти в залежності від діяльності, яку вони обумовлюють, – репродуктивну, чи продуктивну [1]. Як стверджує С. Гончаренко [1] навчальні завдання – різноманітні за змістом і обсягом види самостійної навчальної роботи, які виконуються учнями за вказівками учителя, обов’язкова складова процесу навчання й важливий засіб його активізації. На думку Є. Кулика, науково-дослідницьке завдання – це проблемне завдання, яке спрямоване на вивчення певних фактів та явищ, актуалізацію знань про них з метою вироблення й систематизації суб’єктивно нової інформації про дійсність [3]. М. Князян стверджує, що навчально-дослідницьке завдання – це проблемне завдання, яке націлене на вивчення певних фактів та явищ, на актуалізацію знань про них з метою вироблення й систематизації суб’єктивно нової інформації про дійсність [2].

На нашу думку використання нестандартних завдань є ефективним засобом формування умінь, розвитку самостійності школярів, їх здатності до рефлексивної, комунікативної та презентаційної діяльності. Наприклад:

1. Подумайте, які професії, в період бурхливого розвитку технологій, стануть актуальними уже в наступні 50 років? (уміння прогнозувати).

2. Поясніть, чому природні процеси на планеті можуть саморегулюватися, і це дозволяє природі самовідновлюватися? (уміння аналізувати).

3. Поміркуйте і поясніть, як слід ставитися до “модних” виробів і товарів, чи виправдані пошуки й фінансові витрати на них з точки зору охорони природи? (уміння робити висновки).

4. Назвіть п’ять найбільш забруднених міст світу, які на Вашу думку головні проблеми сучасних мегаполісів? (уміння порівнювати і аналізувати).

5. З 1 січня 2018 року в Україні впроваджено зменшення швидкості їзди автомобілем по місту з 60 км/год до 50 км/год. Обґрунтуйте “плюси” і “мінуси” такого рішення. (уміння класифікувати).

6. Які матеріали або види сміття можуть спричинити забруднення повітря у закритому приміщенні? (уміння встановлювати причинно-наслідкові зв’язки).

Таким чином, включення школярів у творчу роботу, дозволяє не тільки розширити та поглибити їх теоретичну підготовку, а й активізувати практичну діяльність щодо пошуків шляхів підвищення якості освіти, приведення її у відповідність до нового соціального замовлення на підготовку особистості, спроможної до самореалізації і саморозвитку у суспільстві.

Список використаних джерел

1. Алексюк А. М. Загальні методи навчання в школі. Київ : Рад. шк., 1983. 464 с.
2. Князян М. О. Навчально-дослідницька діяльність студентів як засіб актуалізації професійно значущих знань: дис. кандидата пед. наук. Ізмаїл, 1998. 176 с.
3. Кулик Є. В. Педагогічна дослідницька діяльність: аналіз стану проблеми підготовки майбутніх учителів трудового навчання. *Людинознавчі студії*. Дрогобич : Вимір, 2004. Вип. 9. С. 38 – 49.

Непорожня Л. В.,
канд. пед. наук, старш. наук. співроб.,
Інститут педагогіки Національної академії
педагогічних наук України, м. Київ

УДК 502:37.03

Непорожня Л. В. Природничо-науковий компонент базової середньої освіти як фактор становлення сучасної особистості. *Модернізація освіти як важливий чинник розвитку суспільства* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Дніпро, 22 листопада 2021 р). Дніпро : Міжнародний гуманітарний дослідницький центр, 2021. С. 15 – 17.

ПРИРОДНИЧО-НАУКОВИЙ КОМПОНЕНТ БАЗОВОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВИТИ ЯК ФАКТОР СТАНОВЛЕННЯ СУЧАСНОЇ ОСОБИСТОСТІ

Природничо-наукова освіта є цілеспрямованим процесом і результатом формування в особистості системи природничо-наукових знань, умінь, навичок, досвіду пізнавальної і практичної діяльності, ціннісних орієнтацій і ставлень. Відповідно до сучасних запитів суспільства Державний стандарт базової середньої

освіти визначає, що її головною “метою є розвиток природних здібностей, інтересів, обдарувань учнів, формування компетентностей, необхідних для їх соціалізації та громадянської активності...” [1, с. 3].

Наразі в умовах зростання автономії шкіл [1, с. 4 ; 2, с. 18], надання їм можливості змінювати комбінації навчальних предметів постає проблема збалансування гуманітарної та природничо-математичної освіти, забезпечення високого рівня оволодіння школярами природничо-науковим компонентом.

Аналіз наукової літератури в межах пріоритетних напрямів розвитку сучасної освіти дозволив виявити дві групи теоретичних проблем, що постають в процесі реалізації природничо-наукового компоненту базової середньої освіти. До першої групи (зовнішні проблеми) належать проблеми структури і організації природничо-наукової освіти. Проблеми другої групи (внутрішні) зумовлені взаємозв'язком цілей, змісту, засобів, методів та форм природничо-наукової освіти.

Зовнішні проблеми:

- збільшення розриву між досягненнями в розвитку природничих наук і рівнем навчального матеріалу;
- посилення розриву між природничо-науковою і гуманітарною освітою, який призводить до зниження фундаментальності освіти;
- падіння престижу і втрата традицій природничо-наукової освіти, і, як наслідок, зниження інтересу до природничих наук.

Внутрішні проблеми:

- недостатня якість природничо-наукової підготовки випускників середніх навчальних закладів, недостатня мотивація учнів до вивчення природничо-наукових дисциплін;
- спрямованість змісту природничо-наукових дисциплін на подання об'єктивної системи знання про природу, недостатня увага до смислової і ціннісної сфер природознавства, розвитку особистості учнів;
- порівняно мала кількість годин, передбачених навчальним планом на вивчення природничо-наукових дисциплін, незадовільний стан навчально-інформаційного забезпечення, старіння лабораторної бази більшості шкіл, що реалізують цикл природничо-наукових дисциплін, здебільшого низька матеріально-технічна забезпеченість освітнього процесу;
- орієнтація шкільного освітнього процесу на екстенсивні варіанти навчання, з переважними традиційними формами і методами організації занять, без урахування подальшої життєвої орієнтації учнів.

Вирішення окреслених проблем вимагає не тільки цілеспрямованого і планомірного оновлення цілей, змісту і технологій природничо-наукової освіти, а й зміни в ставленні до природничих дисциплін, з позицій розуміння значущості природничо-наукової освіти для становлення сучасної особистості й забезпечення розвитку й економічного зростання країни.

Наразі однією з найбільш обговорюваних проблем є ціннісне ставлення до особистості учнів, визнання розвитку особистості головною метою. Відповідно до запитів суспільства, Державний стандарт визначає, що метою здобуття природничої

освіти є формування особистості школярів, розуміння ними основних закономірностей живої і неживої природи, оволодіння відповідними вміннями її дослідження та набуття здатності оцінювати вплив природничих наук, техніки і технологій на сталий розвиток суспільства... [3, с. 7].

Виходячи зі сказаного, модернізацію природничо-наукового компоненту базової середньої освіти в контексті становлення сучасної особистості доцільно здійснювати за такими напрямками:

– модернізація змісту (встановлення відповідності між сучасними досягненнями природничих наук і змістом природничої освіти, інтеграція знань всіх природних наук, для всіх освітніх програм гуманітарного, природничо-наукового і технічного напрямків);

– модернізація технологій (створення умов для забезпечення індивідуальної освітньої траєкторії, як учнів, що цікавляться природничими науками, так і учнів зі зниженою мотивацією до їх вивчення;

– розширення можливостей пізнавальних ресурсів;

– впровадження сучасних технологій навчання, дослідницької, проектної тощо;

– створення нових засобів оцінювання досягнень та освітніх результатів учнів;

– оновлення системи підвищення кваліфікації вчителів природничо-наукових дисциплін);

– модернізація матеріально-технічного забезпечення (оновлення матеріально-технічної бази для навчання природничих дисциплін;

– створення ресурсних центрів для профільної школи, на базі яких буде здійснюватися мережева взаємодія вчителів, викладачів вузів природничо-наукових дисциплін та науковців).

Отже, реалізація виділених напрямків оновлення освіти, обґрунтованих “викликами” суспільства, держави, особистості, дозволить забезпечити якість, мобільність, відкритість, фундаментальність і цілісність природничо-наукового компоненту базової середньої освіти, його орієнтацію на підготовку фахівців “завтрашнього дня”. Основу оновленої природничо-наукової освіти складуть: компетентнісний підхід; особистісно-діяльнісний підхід; науково обґрунтовані інноваційні освітні технології, які залучають учнів до різних видів діяльності, навчають учнів працювати з різними джерелами інформації, враховують особистісний аспект учнів. Результатом оновлення природничо-наукового компоненту стане розуміння того, що сучасне природознавство є фактором економічного розвитку суспільства і становлення сучасної особистості.

Список використаних джерел

1. Державний стандарт базової середньої освіти (2019 р). [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2019/06/standart-1206.pdf>.

2. Закон України “Про освіту”: чинне законодавство станом на 1 березня 2018 року: (ОФІЦ. ТЕКСТ).– К.: ПАЛИВОДА А, В. – 2018. – 128 с.

3. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої освіти / Міністерство освіти і науки України. – 2016. – С. 11-12 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>.

Хомик А. Ю.,
аспірант,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль

УДК 372.881.111.1

Хомик А. Ю. Лінгвістичні особливості усного англомовного професійного дискурсу ІТ-фахівців. *Модернізація освіти як важливий чинник розвитку суспільства* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Дніпро, 22 листопада 2021 р). Дніпро : Міжнародний гуманітарний дослідницький центр, 2021. С. 18 – 19.

ЛІНГВІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ УСНОГО АНГЛОМОВНОГО ПРОФЕСІЙНОГО ДИСКУРСУ ІТ-ФАХІВЦІВ

Визначення лінгвістичних особливостей усного професійного дискурсу ІТ-фахівців передбачає аналіз лексики, граматичних структур, синтаксису і зв'язності речень, за допомогою яких дискурси і жанри реалізуються лінгвістично [3, с. 122].

Аналіз результатів досліджень [1; 2; 4] дозволив виокремити низку лінгвістичних особливостей усного англомовного професійного дискурсу ІТ-фахівців, до яких належать:

– вживання особливої лексики, яку складають, здебільшого, англо-американські слова та вирази з певних лексичних пластів, зокрема розмовно-побутові слова, розмовні вирази, літературні слова, терміни, жаргонізми, комп'ютерний сленг, мовленнєві кліше;

– домінування певних граматичних структур (напр., активного стану дієслова, теперішніх та минулих часових форм (Present Simple, Past Simple, Present Continuous, Present Perfect), вживання модальних дієслів, неозначених форм дієслова, часті пропуски дієслів-зв'язок;

– вживання еліптичних речень (зазвичай з еліпсом присудка);

– використання ніків та прізвиськ, часто пов'язаних з комп'ютерною термінологією при звертанні до колег;

– емоційна забарвленість;

– діалогічність;

– неоднорідність типів дискурсів, які використовуються комунікантами у процесі усного професійно орієнтованого спілкування (напр., поєднання персонального та інституційного типів дискурсу); домінування інструментального типу дискурсу (напр., обмін думками чи досвідом у ситуаціях спілкування з колегами);

– реалізація комунікативних стратегій і стратегій вживання мови з урахуванням правил етикету та нетикету;

– домінування низки комунікативних стратегій, зокрема стратегій інформування, стимулювання й аргументування, співпраці, оцінювальних стратегій, стратегій емоційної діяльності та стратегій самопрезентації.

Усний професійний дискурс ІТ-фахівців характеризується використанням міміки і жестів з метою вираження емоцій, почуттів; можливою наявністю електронного каналу передачі, за якої усне професійно орієнтоване спілкування між комунікантами (ІТ-фахівцями-колегами, працівником та керівником, ІТ-фахівцем і клієнтом) відбувається засобами сучасних технологій зв'язку.

Проаналізовані особливості усного англомовного професійно орієнтованого дискурсу ІТ-фахівців мають бути відображені в предметному компоненті змісту формування стратегічної компетентності в усному англомовному професійно орієнтованому спілкуванні майбутніх ІТ-фахівців.

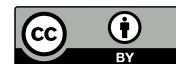
Список використаних джерел

1. Королева Л. Профессиональный дискурс программистов в современном обществе. *Вестник ТГТУ*. 2006. Том 12. № 2Б. С. 595 – 598.
2. Семеряк І. З. Формування стратегії самопрезентації майбутніх програмістів засобами дидактичної гри у процесі навчання іноземної мови професійного спілкування. *Науковий вісник Ужгородського національного університету: Серія : Педагогіка. Соціальна робота*. Ужгород : Вид-цтво УжНУ “Говерла”, 2014. Вип. 34. С. 174 – 177.
3. Филлипс Л., Йоргенсен М. Дискурс-анализ. Теория и метод. Пер. с англ. 2-е изд., испр. Харьков : Гуманитарный центр, 2008. 352 с.
4. Mykytenko N., Rozhak N., Semeriak I. Teaching communication strategies to the computer programming students. *Advanced Education*. 2019. Is. 12. P. 49 – 54.

СЕКЦІЯ 2. ДОШКІЛЬНА ОСВІТА

Гупал М. О.,
здобувач вищої освіти,
Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка, м. Суми

УДК 372.881.111.1

Гупал М. О. Навчання англійської мови дітей дошкільного віку: комунікативний підхід. *Модернізація освіти як важливий чинник розвитку суспільства* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Дніпро, 22 листопада 2021 р). Дніпро : Міжнародний гуманітарний дослідницький центр, 2021. С. 20–22.

НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ: КОМУНІКАТИВНИЙ ПІДХІД

Сьогодні суттєвого значення набувають питання пошуку реформування існуючої системи дошкільної освіти. Проблеми раннього навчання дітей іноземної мови знаходяться в полі зору вчених, методистів, вчителів-практиків. Адже вступ України до Європейської спільноти вимагає знання іноземної мови (англійської) як засобу міжнародного, міжнаціонального спілкування в роботі, в подорожах.

Державна національна програма “Освіта. Україна. XXI сторіччя” визначає необхідність “досягнення якісно нового рівня у вивченні іноземних мов”. Н відміну від інших предметів, іноземна мова – це галузь знань, адже вона знайомить людину з цілим світом іншомовних культур, новим стилем життя.

Специфіка іноземної мови як навчального предмета полягає в тому, що спілкування є не лише кінцевою метою навчання, а й засобом її досягнення.

У новій редакції Базового компонента дошкільної освіти визначена мовна компетентність з іноземної мови для вихованців ЗДО. І хоча іноземна мова не є базовою дисципліною, а входить до варіативної складової, вивченню її приділяється велике значення.

В необхідності знання англійської мови дорослими немає сумнівів, однак діти ще не здогадуються наскільки важливе уміння спілкуватися англійською мовою. Для них вона – поки що лише набір символів і образів, а не майбутня успішна кар’єра і можливість вільного спілкування. Тому головне – знайти правильний підхід до навчання англійської мови у дошкільному віці, щоб процес навчання був цікавим і доступним.

Актуальність цієї теми зумовлена:

- необхідністю вирішення протиріччя між зростаючою в наш час потребою у вивченні англійської мови і недостатнім рівнем мовної підготовки;
- недостатністю вивчення питання щодо сучасних методів навчання англійської мови дітей дошкільного віку;
- невизначеністю віку дитини, доцільного для початку вивчення іноземної мови;
- відсутністю достатнього практичного досвіду серед молодих фахівців і до певної міри небажанням практикуючих спеціалістів до переосмислення та впровадження нових методик.

Останнім часом більшість викладачів ставлять перед собою питання, який підхід у навчанні іноземної мови буде найкращим. І більшість дослідників виділяє комунікативний підхід саме тому, що головним його напрямом є навчання мовленню в умовах спілкування. Цей підхід визначився в результаті осмислення наукових досягнень в галузі лінгвістики, психології та теорії діяльності.

Проблемою навчання дітей дошкільного віку займаються зарубіжні і вітчизняні вчені – педагоги і методисти. Великий вклад в область дошкільної педагогіки і дитячої психології внесли Ш. Амонашвілі, Л. Божович, Л. Вагнер, Л. Виготський. Різномічне тлумачення комунікативного підходу відображене в працях К. Блека, Е. Джойнера та ін.

Основною метою комунікативного підходу є формування комунікативної компетенції у тих, хто вивчає іноземну мову. Діти навчаються комунікації у процесі самої комунікації.

Діти раннього віку сприймають навчання іноземної мови як гру, тому їм цікаво навчатися. Дитина починає вивчення англійської мови із знайомства з абеткою чи граматику. Вона вчиться розмовляти, слухати і запам'ятовувати англійські слова і вирази.

Щоб заняття дійсно були ефективними і не перенавантажували дитину, вони повинні базуватися на відповідних принципах:

- добровільність занять;
- мотивованість дитини і інтерес до занять;
- комфорт при навчанні;
- послідовність.

В дошкільному віці при навчанні англійської мови дитина, перш за все, вчиться комунікації. Головне, щоб діти почали розуміти англійську і реагували на неї. У цьому віці формуються основи вимови. Діти використовують елементарні англійські слова, запам'ятовують вирази із пісень, вчать розпізнавати слова в іграх.

Важливий момент навчання англійської мови – фізкультхвилинка, коли всі вправи і дії супроводжуються назвами їх англійською.

Можна відзначити, що комунікативний підхід до навчання англійської мови через спілкування, обговорення – вчить дітей поступово мислити англійською.

У сучасних методиках навчання англійської мови широко використовується гра. У ЗДО гра – це основна форма навчальної діяльності дітей дошкільного віку. Цей вид методики при навчанні англійської сприяє швидкому і ефективному оволодінню мови, спілкуванню, формуванню дружніх відносин серед дітей, невимушеній атмосфері і, як слідство, формуванню дружнього колективу.

При комунікативному підході навчання англійської мови значна роль відводиться особистості вчителя. Комунікативне викладання передбачає наявність у викладача певних психологічних характеристик, найважливішою з яких є здатність створювати невимушену атмосферу, в якій учасники групи позбавляються своєї сором'язливості та страху зробити помилку.

Доведено, що комунікативний підхід у навчанні англійської мови дітей дошкільного віку вважається найефективнішим методом. Вважається, що цілі, які ставлять перед дитиною дорослі, для неї занадто абстрактні. Тому весь навчальний процес будується

як задоволення пізнавальних, ігрових, особистісних потреб і можливостей дитини. З огляду на це комунікативний метод навчання є основним.

Список використаних джерел

1. Бадюк Л. Комунікативний підхід до навчання Англійської мови учнів початкової школи. *Наука. Освіта. Молодь*. 2016. Частина 1. С. 15 – 16.
2. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти). URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf.
3. Богуш А. М. Мовленнєвий компонент дошкільної освіти. Ranok Publishing House Ltd, 2019. 174 с.
4. Григор'єва А. С. Комунікативний метод у навчанні англійської мови дітей дошкільного віку. URL: https://www.psyh.kiev.ua/Григор'єва_А.С._Комунікативний_метод_у_навчанні_англійської_мови_дітей_дошкільного_віку.
5. Денисюк Л. В., Панасюк О. М. Компетентнісний підхід у навчанні іноземної мови у контексті Нової української школи. *Актуальні проблеми філології та методики викладання гуманітарних дисциплін: збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету*. Рівне : РДГУ, 2019. С. 129 – 131.
6. Державна національна програма “Освіта”. Україна ХХІ століття. Київ : Райдуга, 2004. 65 с.
7. Ніколаєва С. Ю., Шерстюк О. М. Сучасні підходи до викладання іноземних мов. *Іноземні мови*. 2002. № 1. С. 19 – 46.

Куцай І. М.,
здобувач вищої освіти,
Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка, м. Суми

УДК 502:37.03

Куцай І. М. Теоретичні аспекти активізації розумової діяльності дітей старшого дошкільного віку на заняттях з ознайомлення з природою. *Модернізація освіти як важливий чинник розвитку суспільства* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Дніпро, 22 листопада 2021 р). Дніпро : Міжнародний гуманітарний дослідницький центр, 2021. С. 22 – 24.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ АКТИВІЗАЦІЇ РОЗУМОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ НА ЗАНЯТТЯХ З ОЗНАЙОМЛЕННЯ З ПРИРОДОЮ

Одним з головних завдань сучасної дошкільної освіти є розумовий розвиток дітей. Розумовий розвиток – це сукупність кількісних та якісних змін, що відбуваються в розумовій діяльності дитини в зв'язку з віком. Щоб правильно підійти до реалізації

завдань розумового виховання, необхідно глибоко знати закономірності розумового розвитку дитини. Саме в цьому напрямку працюють педагоги, психологи. На основі всіх виявлених закономірностей розумового розвитку дітей дошкільного віку визначаються зміст і методи розумового виховання на різних етапах вікового становлення дитини, вважає О. Білан [1, с. 9].

Відомий педагог З. Плохій наголошує на тому, що природа – поняття універсальне, вона відіграє значну роль в розумовій діяльності старших дошкільників.

Завдання вихователя ЗДО – дати перші уявлення про світ природи. Будь-яке навчання дошкільникам передається через гру, яка несе в собі і навчальні завдання. У той же час гра – це основа життя дітей старшого дошкільного віку. Будь-яке навчання дошкільникам передається через гру, яка несе в собі і навчальні завдання.

Діти старшого дошкільного віку проявляють зацікавленість та дбайливе ставлення до тих об'єктів і явищ природи, які викликають у них позитивні емоції. Позитивний емоційний настрій багато в чому залежить від організації роботи з дітьми. Для того, щоб дитина засвоїла матеріал, необхідно, щоб спілкування між ним і вихователем було доброзичливим, мовлення виразним, зрозумілим дитині, а діяльність різноманітною, щоб діти не втомлювалися, інтерес не слабшав.

На прогулянках вихованці з великим інтересом спостерігають за живими мурашками, черв'яками, мухами, павуками, метеликами, бабками, мураками, джмелями. Вчать розрізняти їх і правильно називати. Відгадують загадки про комах, рослин тощо. На заняттях знайомляться з жабою, ящіркою, кошеням, щеням, морською свинкою, хом'ячком. Діти старшого дошкільного віку отримують уявлення про зовнішній вигляд, звички, способи пересування тварин. Вчать правильно поводитися в світі живої природи.

Розглядаючи квіти на клумбі, діти старшого дошкільного віку вчать розрізняти і правильно називати квіти та їх колір, величину, форму; навчаються обслідувальним діям (показ рукою, яку рослину – високу або низьку можна понюхати, помацати). Виховується дбайливе ставлення до рослин, бажання розглядати і милуватися ними. Збагачується пасивний та активний словник дітей. Розвивається пам'ять [2, с. 27].

Діти старшого дошкільного віку проявляють зацікавленість та дбайливе ставлення до тих об'єктів і явищ природи, які викликають у них позитивні емоції.

Кожна дитина по своїй натурі – маленький дослідник. Коли дитина висмикує з грядки морквину, яку сама виростила, її обличчя сяє від захоплення і здивування: “Ось вона, яскрава, соковита”. Вона так довго чекала, поки вона перетвориться з маленького зернятка під смачний помаранчевий плід, яким можна пригостити кого-небудь [3, с. 74].

Для активізації розумової діяльності на занятті можна використати дидактичну гру “Чудовий мішечок”. Проводяться також дидактичні ігри: “Відгадай на смак”, “Чого не стало”, “Знайди за описом”, “Коріння та вершки” тощо.

Старші дошкільники дуже вразливі та податливі.

Організовуючи ігри з водою та піском, вихователь не тільки знайомить дітей з властивостями різних предметів, але і закріплює елементарні уявлення про форму, величину, кольорі, розвиваємо тактильні відчуття.

Старший дошкільний вік – період активного становлення індивідуальності кожної дитини, час залучення до пізнання навколишнього світу. Систематична послідовна цілеспрямована робота з дітьми по ознайомленню з природою, активізує їх розумову діяльність. Пізнання природи та її явищ розвиває мислення і сприяє формуванню наукового світогляду (Т. Поніманська, Е. Лобанова, М. Майхрук та ін).

Список використаних джерел

1. Білан О. І. Програма розвитку дітей дошкільного віку “Українське дошкілля”. ТОВ “Мандрівець”, 2017. 256 с.
2. Богуш А. М., Гавриш Н. В. Методика ознайомлення дітей з довкіллям в дошкільному закладі : підручник. Київ : Слово, 2008. 408 с.
3. Майхрук М. І. Ознайомлення із природним довкіллям: методичні поради до проведення занять у дитячому садку. Тернопіль, 2015. 128 с.

СЕКЦІЯ 3. СЕРЕДНЯ ОСВІТА

Галатюк Ю. М.,

УДК 373.51

канд. пед. наук, професор,
професор кафедри фізики,
астрономії та методики викладання,
Рівненський державний гуманітарний
університет, м. Рівне

Галатюк Т. Ю.,

магістр фізики, учитель фізики та
інформатики загальноосвітньої
школи № 6 I-III ступенів, м. Рівне

Галатюк Ю. М., Галатюк Т. Ю. Елементи STEM-освіти у формуванні методологічної культури учнів. *Модернізація освіти як важливий чинник розвитку суспільства* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Дніпро, 22 листопада 2021 р). Дніпро : Міжнародний гуманітарний дослідницький центр, 2021. С. 25 – 26.

ЕЛЕМЕНТИ STEM-ОСВІТИ У ФОРМУВАННІ МЕТОДОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ УЧНІВ

Для успішної соціальної адаптації випускника школи важливо постійно бути суб'єктом пізнавальної діяльності. Щоб здійснювати діяльність учень має володіти відповідною методологічною культурою. На наш погляд, ця психолого-педагогічна категорія є однією з ключових, які визначають результативність природничої освіти. У цьому контексті актуального змісту набуває впровадження елементів STEM-освіти у навчальний процес, зокрема у вивчення природничих предметів [5].

Зміст методологічної культури тісно пов'язаний з поняттями: культура, методологія, діяльність. У педагогічній літературі найпоширенішим є розуміння методологічної культури як результату рефлексії діяльності. Аналіз літературних джерел [1; 2; 3] засвідчує, що методологічна культура – це динамічна, інтегральна якість учня, яка є цілісним системним утворенням, предметом, засобом і продуктом навчально-пізнавальної діяльності й відображає інтегральну готовність суб'єкта ставити і розв'язувати навчально-пізнавальні задачі, що виражається у сформованості відповідних предметних і методологічних знань, досвіду, ціннісних орієнтирів, у володінні пізнавальними вміннями та навичками, евристичними методами вирішення проблем; способами цілепокладання, планування, аналізу, рефлексії та самооцінки власної пізнавальної діяльності.

Методологічна культура навчально-пізнавальної діяльності в контексті STEM-освіти орієнтована на проектно-технологічний тип організації діяльності. У контексті STEM-освіти навчально-пізнавальна діяльність – це сукупність навчальних проєктів.

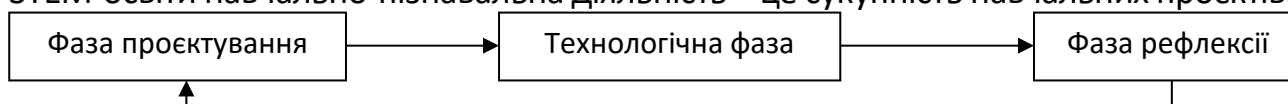

Рис. 1. Фази розвитку навчального проєкту

Кожний проєкт від виникнення ідеї до повного завершення проходить певну послідовність (фаз) свого розвитку (рис.1) [4].

Таким чином, методологія навчально-пізнавальної діяльності має будуватися на основі категорії навчального проєкту та триєдності його фаз.

Проєктно-технологічний тип методологічної культури найбільш відповідає діяльнісному підходу в організації освітнього процесу, тобто є домінуючим. У порівнянні з асоціативно-рефлекторним типом він є пріоритетним для старшого шкільного віку.

Як створити дидактичні умови, сприятливі формування методологічної культури учнів під час вивчення природничих предметів? Основою для вирішення цієї проблеми є діяльнісна теорія навчання.

Дослідивши літературні джерела, існуючу практику вивчення природничих предметів, зміст методологічної культури, ми визначили ключові дидактичні умови формування методологічної культури учнів у вивченні природничих предметів, а саме:

– процедура навчально-пізнавальної діяльності має частково або повністю відтворювати творчий цикл наукового пізнання;

– навчально-пізнавальна діяльність має здійснюватися у “зоні найближчого розвитку” відповідного рівня методологічної культури учня;

– має забезпечуватись високий рівень пізнавальної мотивації;

– поєднання роботи на уроці з позаурочною пізнавальною діяльністю;

– поетапність засвоєння методології навчально-пізнавальної діяльності за схемою: знання про метод – засвоєння схеми орієнтувальної основи діяльності – сформованість уміння – рефлексія діяльності – компонент методологічної культури;

– поступове підвищення самостійності та саморегуляції пізнавальної діяльності учнів;

– поєднання індивідуальної та колективної форм навчально-пізнавальної діяльності;

– інтеграція природничих предметів.

Перераховані дидактичні умови тісно пов’язані між собою і доповнюють одна одну, тобто утворюють системну цілісність, що визначає успішне формування усіх компонентів методологічної культури учня.

Список використаних джерел

1. Галатюк Т. Ю. Зміст методологічної культури учня у контексті сучасної парадигми природничої освіти. *Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету*. Вип. 14 (57). Рівне: РДГУ, 2016. С. 22 – 26.

2. Галатюк Ю. М., Галатюк Т. Ю., Галатюк М. Ю. Проектування творчої навчальної діяльності з фізики у контексті формування методологічної культури учнів. *Фізико-математична освіта: науковий журнал*. 2019. Вип. 3 (21). С. 32 – 38.

3. Лукашов В. С. Методологическая культура личности: Понятие, структура, пути формирования (на материале подготовки военных инженеров) : дис. ... д-ра филос. наук : 22.00.06. Санкт-Петербург, 1999. 275 с.

4. Новиков А. М. Новиков Д. А. Методология. Москва : ИНТЕГ, 2007. 668 с.

5. *STEM-освіта як перспективна форма інноваційної освіти в Україні* : матеріали обласної науково-практичної інтернет-конференції. Черкаси : ЧОІПОПП, 2018. 117 с.

Новосьолова В. І.,

УДК 372.881.1

канд. пед. наук, старш. наук. співроб.,
відділу навчання української мови та літератури,
Інститут педагогіки Національної академії
педагогічних наук України, м. Київ

Новосьолова В. І. Методи формування в учнів лексичних умінь в умовах компетентнісного навчання. *Модернізація освіти як важливий чинник розвитку суспільства* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Дніпро, 22 листопада 2021 р). Дніпро : Міжнародний гуманітарний дослідницький центр, 2021. С. 27 – 29.

МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ ЛЕКСИЧНИХ УМІНЬ В УМОВАХ КОМПЕТЕНТНІСНОГО НАВЧАННЯ

Нинішній стан розвитку мовної освіти в школі характеризується пошуком і впровадженням в освітній процес нових, здатних задовольнити потреби учнів й вимоги суспільства, ефективних стратегій становлення й розвитку компетентного мовця. Формування лексичних умінь у процесі опанування учнями норм української літературної мови забезпечить якісно новий рівень практичного оволодіння ними засобами спілкування, якщо ґрунтуватиметься на засадах компетентнісного підходу.

Учень у міжособистісній взаємодії в соціумі має навчитися використовувати лексичні одиниці для висловлення думок, почуттів, ставлень, обстоювання власної позиції, для спрямування спілкування в бік налагодження стосунків і сформувати вміння варіювати лексичними засобами відповідно до сфери й ситуації спілкування.

Вироблення цих умінь потребує перегляду й переосмислення традиційних методів навчання та оптимізації їх відповідно до сучасних реалій в умовах компетентнісної освіти. Учителі української мови мають використовувати методи навчання, які відповідають новим тенденціям розвитку системи освіти, нинішнім соціально-економічним умовам розвитку суспільства. Мета оптимізації методів полягає в тому, що в конкретних умовах із багатьох методів необхідно вибрати ті, які забезпечуватимуть найвищу ефективність освітнього процесу.

Передусім необхідно усвідомити, що вибір методів навчання визначається: метою освіти, особливостями навчального курсу, метою уроку, можливостями школярів, наявними засобами навчання і часом, особливостями дидактичної системи, якій віддає перевагу вчитель [1, с. 448].

Пошук форм лексичної підготовки учнів, на нашу думку, варто здійснювали шляхом поєднання традиційних та інноваційних методів навчання української мови: О. Біляєва та його послідовників (Н. Бондаренко, Н. Голуб, М. Пентилюк, С. Карамана, О. Кучерук, та ін.), І. Олійника, В. Мельничайка, О. Потапенка та ін. [2; 3; 4].

Практика спостережень за освітнім процесом, вибірковий аналіз конспектів і статей вчителів української мови показують, що на уроках педагоги переважно

застосовують методи формування лексичних умінь, які передбачають збагачення активного словника учнів, вироблення навичок практичної роботи зі словниками різних видів, вироблення умінь розпізнавати й аналізувати лексичні одиниці, їх синоніми, антоніми та інші лексичні засоби в тексті. Це такі методи: спостереження, порівняння, лінгвістичної гри, тезаурусний, лексичного аналізу, мовного коментаря, тестування, “асоціативний куц”, метод лексичних вправ.

Під час формування лексичних умінь на уроках української мови вчителі використовують методи навчання, зорієнтовані на розуміння й аналіз поняттєвих ознак тексту, а саме такі, що активізують мисленнєву діяльність учнів, спрямовують на розуміння тексту за допомогою запитань; порівняння текстів із погляду змісту, лексичного наповнення, особливостей функціонування лексичних одиниць.

Ефективним методом формування лексичних умінь є словникові вправи, що передбачають пояснення значень слів; семантичне групування слів; розпізнавання й аналіз лексичних одиниць у тексті; складання словосполучень/речень/текстів зі словами.

Компетентнісний підхід до роботи з формування лексичних умінь визначає методи навчання. Ефективними, на нашу думку, є діяльнісні форми, методи й технології навчання (групові форми, рольові ігри, дослідницька діяльність, пошукова діяльність, метод проєктів, творчої реалізації, розв’язування проблемних задач, моделювання, аналіз ситуацій, дискусія, рефлексії тощо).

Оскільки лексичні одиниці, що вивчаються в закладах загальної середньої освіти, уводяться спочатку у відповідні мовленнєві зразки, згодом – у систему мовленнєвих дій, які виконують учні в різних ситуаціях спілкування, нами з’ясовано, що ефективними методами навчання є метод стилістичного аналізу тексту-зразка, що дає змогу розкрити текстотворчі функції лексичних одиниць, що вивчаються, і метод моделювання власного висловлення, котрий реалізується в різноманітних ситуаційних вправах, які ґрунтуються на залежності змісту й мовленнєвого оформлення висловлення від комунікативної ситуації.

Методи навчання мови, відповідно до класифікації, запропонованої Л. Федоренко, поділяються на теоретичні, теоретико-практичні й практичні [5, с 39]. Найбільш ефективним є метод моделювання висловлення (практичний метод), який реалізується у виконанні ситуаційних завдань різних видів, що ґрунтуються на залежності змісту й мовленнєвого оформлення висловлення від мовленнєвої ситуації.

Метод моделювання реалізується за допомогою продуктивних вправ, які спрямовані на: а) створення тексту певного стилю (усно чи письмово), коли учні мають навчитись створювати текст, наповнювати його лексичним матеріалом відповідно до стилю мовлення, теми і змісту висловлювання; (вправи покликані формувати вміння й навички користуватися стилістичними прийомами); б) складання твору або твору-мініатюри певного стилю (усно чи письмово); у такий спосіб учні вчать доцільно використовувати лексичні засоби і стилістичні прийоми в тексті.

Отже, використання діяльнісних методів, словникових вправ, методів стилістичного аналізу тексту-зразка, моделювання висловлення сприяє активізації вивчених лексичних одиниць у процесі створення висловлювань різних типів і жанрів мовлення, збагаченню словникового запасу учнів, формує вміння уважно ставитися до змісту ситуацій. Означені компетентнісно зорієнтовані методи повинні використовуватися у взаємозв'язку, взаємодоповнюючи один одного. Висновки дають підстави вважати перспективним дослідження особливостей використання методів формування лексичних умінь в умовах компетентнісного навчання з метою ефективного застосування їх в освітньому процесі.

Список використаних джерел

1. Хуторской А. В. Практикум по дидактике и современным методикам обучения. Санкт-Петербург : Питер, 2004. 541 с.
2. Біляєв О. М. Лінгводидактика рідної мови. Київ : Генеза, 2005. 180 с.
3. Словник-довідник з української лінгводидактики : навч. посіб. / за ред. М. І. Пентиліук. Київ : Ленвіт, 2015. 320 с.
4. Кучерук О. А. Система методів навчання української мови в основній школі: теорія і практика : монографія. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка. 2011. 420 с.
5. Федоренко Л. П. Принципы обучения русскому языку : пособие для учителей. Москва : Просвещение, 1973. 160 с.

СЕКЦІЯ 4. ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА

Матвеева В. П.,

Белорусский государственный педагогический
университет имени Максима Танка, г. Минск

УДК 331.361

Матвеева В. П. Важность профессионального образования в современном мире. *Модернизация образования как важный фактор развития общества* : материалы Международной научно-практической конференции (Днепр, 22 ноября 2021 г). Днепр : Международный гуманитарный исследовательский центр, 2021. С. 30 – 31.

ВАЖНОСТЬ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В СОВРЕМЕННОМ МИРЕ

Современное образование призвано не только давать фундаментальные знания людям, но и формировать у них творческие способности к самостоятельному пополнению знаний, к непрерывному обучению в течение всей жизни. Создание и развитие кадрового потенциала, удовлетворяющего постоянно меняющиеся требования рынка, осуществляется как через первичное обучение, так и через систему повышения квалификации и профессиональной переподготовки трудовых кадров.

Современное профессиональное образование во многом определяют завтрашний и послезавтрашний день современного белорусского общества: каким оно будет, и какое место будет занимать в жесткой конкурентной борьбе в мире, что будут представлять собой граждане его получившие.

Система образования выступает одним из видов социальной системы, которой, как известно, свойственна инерционность. Адаптация системы образования к новым реалиям требует качественного изменения всех её составляющих элементов и связей, происходящего в течение длительного временного периода.

Профессиональное образование – это суверенная форма общественной практики, особая социальная инфраструктура механизм культурно-исторического наследования в профессио-генезе особая форма становления и развития человека.

Основная задача – обеспечение целостности общества, ресурс его исторического развития распространение и сохранение норм и ценностей, принятых в данном обществе; обеспечение этнической, культурной и духовной идентификации становление у человека фундаментальных потребностей, главными из которых выступают потребности и способности к самообразованию и саморазвитию.

Уделим внимание антропологической концепции содержания понятия “профессиональное образование”, так как она, на наш взгляд, служит основой для гармоничного существования других концепций – социальной и культурно-исторической. Согласно антропологической концепции, цель образования выводится из задач становления и развития самого человека, стремящегося к духовному, нравственному, умственному и физическому совершенству. Исходя из данной

концепції, устройство профессионального образования представляется в форме общественного уклада, базирующегося на определённых ценностях.

Таким образом, ввиду вышеперечисленных особенностей рассматривать профессиональное образование в экономическом контексте – как средство повышения производительности труда или средство обслуживания отраслей народного хозяйства – не представляется возможным. Профессиональное образование выступает необходимым атрибутом бытия человека, а не утилитарно-служебной функцией отраслей производства и сферы услуг.

Список использованных источников

1. Васкевич Т. В. К вопросу о профессиональном образовании и профессиональной подготовке. *Образовательные технологии*. 2018. № 4. С. 43 – 51.
2. Сеницкая Н. Непрерывное профессиональное образование. *Высшее образование*. 2004. № 6. С. 134 – 139.
3. Федотов Г. С. Генезис профессионального образования. *Политематический сетевой электронный научный журнал Кубанского государственного аграрного университета*. 2014. № 102. С. 631 – 662.

Тарасова О. В.,

канд. психол. наук, доцент,
доцент кафедры професійної та
соціально-гуманітарної освіти,
Криворізький національний
університет, м. Кривий Ріг

Макадзьоб Т. О.,

здобувач вищої освіти,
Криворізький національний
університет, м. Кривий Ріг

УДК 378.147

Тарасова О. В., Макадзьоб Т. О. Проблеми професійної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання засобами навчального тренінгу. *Модернізація освіти як важливий чинник розвитку суспільства* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Дніпро, 22 листопада 2021 р). Дніпро : Міжнародний гуманітарний дослідницький центр, 2021. С. 31 – 33.

ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ЗАСОБАМИ НАВЧАЛЬНОГО ТРЕНІНГУ

Тенденції інтеграції та інформатизації суспільства зумовили нові вимоги до професійної підготовки фахівців. Одним із напрямів забезпечення якості педагогічної освіти є запровадження у навчальний процес вищої школи сучасних педагогічних технологій, зокрема навчального тренінгу, який дозволяє відповідно до сучасних

вимог педагогічної галузі і стандартів вищої педагогічної освіти здійснювати індивідуалізовану підготовку майбутніх фахівців. Зважаючи на це, особливого значення набуває професійна підготовка майбутніх педагогів професійного навчання, від рівня сформованості знань, умінь і компетентності яких значною мірою залежить ефективність навчання наступного покоління.

Одним із засобів розв’язання цих суперечностей є впровадження в освітній процес закладів вищої освіти навчального тренінгу, здатного забезпечити ефективне спрямування процесу здобуття вищої професійної освіти.

Дослідженню проблеми професійної підготовки майбутніх педагогів у вищій школі завжди приділялася належна увага, зокрема, таким її аспектам, як: методологічні засади сучасної філософії освіти (В. П. Андрющенко, В. Г. Кремень, І. А. Зязюн), проблеми неперервної професійної освіти (С. У. Гончаренко, Н. Г. Ничкало) та професійної підготовки фахівців у вищій школі (А. М. Алексюк, Н. Є. Мойсеюк, О. Г. Романовський, Л. Л. Товажнянський); розробка та впровадження сучасних педагогічних технологій професійної підготовки фахівців (В. П. Беспалько, С. О. Сисоєва) та професійна підготовка майбутніх фахівців у контексті особистісно-орієнтованої освіти (Г. О. Балл, В. В. Рибалка). Останнім часом у працях науковців значна увага приділяється впровадженню активних методів навчання в педагогічний процес професійної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання (О. В. Аксьонова, О. О. Вербицький, А. С. Нісімчук, І. М. Носаченко, О. С. Падалка), зокрема тренінгової підготовки (Г. О. Ковальчук, О. В. Куклін, Т. Б. Поясок, О. І. Щербак).

Незважаючи на наявність значної кількості наукових досліджень, проблема підвищення ефективності практичної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання у закладах професійної освіти ще недостатньо досліджено в теоретико-методологічному та методичному аспектах. Поза увагою дослідників залишилися проблеми розробки організаційно-психолого-педагогічних засад використання навчального тренінгу у професійній підготовці майбутніх педагогів професійного навчання, зокрема: розробка моделі навчального тренінгу визначення методики проведення навчального тренінгу, організаційно-педагогічних етапів розробки тренінгових програм, вимог до особистості викладача-тренера та його методичної підготовленості.

Термін “тренінг” (від англ. – train, training) в українській мові має ряд значень – виховання, навчання, підготовка, тренування та ін. Проте, різні науковці по-різному трактують це поняття. Досліджуючи особливості проведення тренінгу, С. Гладішев зазначає, що “тренінг – це особливий метод одержання знань, який відрізняється від своїх аналогів тим, що всі його учні вчаться чомусь новому на власному досвіді. Це спеціально створене середовище, де кожен може з легкістю та задоволенням побачити й осмислити свої позитивні й негативні риси, виявити досягнення та поразки”.

Одним із дослідників проблеми тренінгу є сучасний український вчений В. О. Моляко, який розробив психологічну систему тренінгу конструкторського мислення КАРУС. Це система спеціально організованого впливу на творчу діяльність суб’єкта, що базується на конкретному вивченні процесу творчості, його циклів, а також стратегій і тактик, які використовуються в діяльності професіоналів.

Також проблему тренувань здібностей людини (тренінгу) досліджував винахідник Г. С. Альтшуллер. Він розробив теорію розв’язання винахідницьких завдань (ТРВЗ) та теорію розвитку творчої особистості (ТРТО). ТРВЗ – теорія розв’язання винахідницьких задач – галузь знань, що досліджує механізми розвитку технічних систем з метою створення практичних методів розв’язування винахідницьких задач.

До методів, які доцільно використовувати викладачеві під час організації та проведення тренінгів належать: міні-лекція чи коротке повідомлення; дискусія; “мозковий штурм”; рольові ігри, розігрування соціально-психологічних ситуацій; комунікативні вправи та завдання; самопрезентації та презентації; імітаційні та ділові ігри; відеодемонстрації, відеолекторії тощо.

Отже, проаналізувавши стан проблеми використання тренінгу в психолого-педагогічній теорії та практиці, можна зазначити, що зростає потреба підготовки висококваліфікованих фахівців у всіх галузях народного господарства, промисловості взагалі та професійної освіти зокрема. Необхідним є застосування нових методів підготовки майбутніх фахівців, одним із таких є навчальний тренінг. Засобами навчального тренінгу можна розвинути всі необхідні професійні та особистісні уміння й навички, котрі будуть сприяти формуванню освічених та всебічно розвинутих фахівців у галузі професійної освіти.

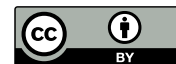
Список використаних джерел

1. Альтшуллер Г., Верткин И. Как стать гением: Жизненная стратегия творческой личности. Минск : Захаров, 1994. 479 с.
2. Бакли Р., Кэйпл Дж. Теория и практика тренинга. Санкт-Петербург : Питер, 2002. 352 с.
3. Вачков И. В. Основы технологии группового тренинга : учеб. пособ. Москва : Изд-во “Ось-89”, 1999. 176 с.
4. Моляко В. А. Психология решения школьниками творческих задач. Киев : Радянська школа, 1983. 95 с.

СЕКЦІЯ 5. ВИЩА ОСВІТА

Колотило М. В.,
здобувач вищої освіти,
Національний університет
“Львівська політехніка”, м. Львів

УДК 81-26

Колотило М. В. Специфіка дослідження колокацій: контрастивний та корпусний аспект. *Модернізація освіти як важливий чинник розвитку суспільства* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Дніпро, 22 листопада 2021 р). Дніпро : Міжнародний гуманітарний дослідницький центр, 2021. С. 34 – 37.

СПЕЦИФІКА ДОСЛІДЖЕННЯ КОЛОКАЦІЙ: КОНТРАСТИВНИЙ ТА КОРПУСНИЙ АСПЕКТ

Анотація. Досліджено основні підходи й критерії ідентифікації і вилучення, а також переклад колокацій на українську мову. Колокації, без сумніву, вважаються дуже важливим і частотним лінгвістичним феноменом. Колокація займає окрему нішу в лінгвістиці, її вивченням займається лексична синтагматика. У цій роботі робиться спроба визначити основні типи колокацій, принципи їх утворення та функціонування.

Колокація отримала в науковій літературі досить широке висвітлення, але вона розглядалася переважно в аспекті синтаксису, фразеології та лексикографії. Набагато менше уваги приділено колокаціям у сфері перекладу. Наразі в українському мовознавстві дослідження колокацій на базі корпусу не є поширеними, адже й сама корпусна лінгвістика розвивається не так інтенсивно, як, наприклад в англійськомовних країнах. Тому є потреба створювати нові корпуси та вдосконалювати вже наявні, та проводити на їхній основі нові дослідження.

Ключові слова: колокація, термін, структура, комп’ютерні технології, корпусна лінгвістика, тексти, перекладознавство.

Постановка проблеми. Інтерес до вивчення колокацій пояснюється високою частотністю таких словосполучень в текстах різних функціональних стилів. Ідентифікація та екстракція колокацій є частиною загальної проблеми автоматичного опрацювання й розпізнавання тексту природною мовою та пошуку інформації.

Беззаперечним фактом є те, що саме науковий інтерес з боку фахівців різних галузей сприяв формуванню різних способів і підходів до вилучення й опису колокацій. Наразі, за даними дослідницької літератури з прикладної лінгвістики пропонується три способи ідентифікації і формування реєстру

колокацій: у ручному режимі, (напів) автоматичному – через вилучення відповідних одиниць з автентичних текстів і змішаному. Кожен з окреслених вище способів відбору спирається на відповідні підходи до ідентифікації колокацій, серед яких більшість фахівців виділяють лінгвістичний, нелінгвістичний і комбінований. Зазначені підходи диференціюються в термінах і послідовності застосовуваних методів і процедур дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У зарубіжній та українській літературі останніх років цій проблематиці присвячено чимало наукових розвідок (Романюк, Кваснюк, & Романишин, 2011; Гладка, 2013; Бобкова, 2014; Левченко, & Лотоцька, 2019).

Аналіз поняття колокація став предметом наукового вивчення багатьох зарубіжних і вітчизняних лінгвістів. Варто вказати таких як Г. Палмер, В. Порциг, Дж. Синклер, Дж. Ферс, Ю. Д. Апресян, Ш. Баллі, Т. В. Бобкова та багато інших.

Сьогодні багато науковців приділяє значну увагу різним питанням лінгвістичних корпусів та принципам їх класифікації. Зокрема, серед вітчизняних науковців ці проблеми досліджують О. Демська-Кульчицька, Є. Карпіловська, Л. Ричкова, А. Баранов, Б. Захаров, В. Риков, В. Широков, М. Бейкер, О. Бугаков. Що стосується зарубіжних науковців, то це питання вивчали Дж. Синклер, Н. Бубенгофер, Л. Лемнітцер, К. Штаті, В. Кальмаєр.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Постає необхідність удосконалення методики розпізнавання колокацій у природномовному тексті на підставі об'єктивних критеріїв. Перспектива об'єктивного й ґрунтового опису колокацій стає можливою лише з удосконаленням корпусної методології, базованої на відповідному програмно-статистичному забезпеченні, здатному виявити всі колокації, спосіб і частоту сполучення компонентів.

Мета статті. Метою роботи є дослідити основні підходи й критерії ідентифікації і вилучення, а також переклад колокацій на українську мову.

Виклад основного матеріалу. Колокація – сучасний термін, який окремі лінгвісти ототожнюють з поняттям “фразеологічні словосполучення”, проте, на думку більшості науковців, їх не можна вважати ідентичними, незважаючи на деякі спільні риси [4, с. 123]. Колокації посідають проміжне місце між вільними словосполученнями й фразеологізмами.

Колокація як конструкція має структуру вільної словосполучення, підпорядкованої цілісності значення вислову, їй властива регулярність уживання у контексті, ця словосполучення трапляється в тексті частіше поряд, ніж за випадковою вірогідністю окремо.

Під колокаціями також розуміють характерні словосполучення, які часто зустрічаються та “поява яких поруч один з одним ґрунтується на регулярному характері взаємного очікування і задається не граматичними, а суто семантичними чинниками” [3].

Таким чином, у сучасних дослідженнях колокацій можливості корпусного підходу суміщаються з синтаксичним, семантико-синтаксичним, когнітивним і психолінгвістичним підходом. Отже, вивчення колокацій має ґрунтуватись на багатоаспектному підході з використанням корпусного методу в поєднанні з дистрибутивним, контекстологічним аналізом.

На сучасному етапі розвитку лінгвістичної науки все більш важливого значення набуває корпусна лінгвістика. Досить швидко корпусна лінгвістика утвердилася як основна емпірична парадигма науки про мову. Слід наголосити на тому, що корпусна лінгвістика та різнопланові дослідження на основі корпусів перебувають у центрі уваги багатьох дослідників.

Комп’ютерні технології, прийшовши в лінгвістику, запропонували свої технічні можливості для опрацювання, збереження і відбору мовного матеріалу. Це дало поштовх до зародження та розвитку нової галузі мовознавчих досліджень: корпусної лінгвістики.

Корпусна лінгвістика – напрям, завдання якого – розробити теоретичні засади і практичні прийоми побудови, машинного опрацювання та експлуатації лінгвальних даних, оформлених як корпус текстів. Об’єктом корпусної лінгвістики є корпус, а предметом – текст [5, с. 208].

Створення і аналіз корпусів текстів відкриває нові перспективи для проведення лінгвістичних досліджень, допомагає виявити зміни, які відбуваються в мові під впливом різноманітних зовнішніх факторів. Створення електронного корпусу відкриває нові можливості для аналізу мовного матеріалу та використання корпусів для навчальних цілей.

Порівняльні корпуси є цінними джерелами для пошуку міжмовної інформації та для перекладацьких досліджень. Тексти, які включені до складу таких корпусів, дозволяють перевіряти життєздатність, сполучуваність, валентність, відтінки значення й дистрибутивне оточення мовних одиниць в автентичних контекстах із урахуванням необхідних характеристик.

У зарубіжній лінгвістиці під корпусом паралельних текстів, чи паралельним корпусом текстів розуміють “депозитарій перекладів” [6, с.128], “вихідні тексти та їх переклади” [7, с. 14] “корпус, якій містить певні вихідні тексти та їх переклади” [8, с. 20].

Українські дослідники визначають це явище як “єдність підмножини оригінальних текстів та підмножини їх перекладів на іншу(і) мову(и)” [5, с. 90], “корпус, який складається як мінімум з двох підкорпусів, один з яких є вихідним, а інший містить тексти-переклади вихідного корпусу” [2, с. 126].

Варто зауважити, що всі ці визначення не суперечать одне одному, а описують новий лінгвістичний феномен з різних боків. Отже, паралельний корпус текстів (parallel/translational corpus) трактується здебільшого, як перекладацький корпус на мові оригіналу та відповідних текстах мови перекладу. Яскравою характеристикою паралельного корпусу є розмітка, яка при великих за обсягом корпусах, виконується автоматичним способом.

Висновки і пропозиції. Підсумовуючи, слід сказати, що в Україні теоретичні дослідження з корпусної лінгвістики та корпуси текстів, що вже існують та знаходяться в процесі створення, викликають зацікавленість виключно дослідників корпусної лінгвістики, мовознавців-лексикографів й жодним чином не використовуються перекладачами-практиками. Така ситуація складається через відсутність тісного зв’язку спеціалістів з теорії перекладу та перекладачів, брак методичних та інформаційних матеріалів, що містять результати новітніх досліджень у перекладознавстві, незацікавленість перекладачів у підвищенні своєї кваліфікації тощо.

Список використаних джерел

1. Войтко Г. Корпусна лінгвістика: історія формування і перспективи розвитку. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2014. Вип. 5. С. 208 – 212.

2. Жуковська В. В. Вступ до корпусної лінгвістики : навч. посіб. Житомир : ЖДУ ім. І. Франка, 2013. 142 с.
3. Жуковська В. В. Ресурси корпусної лінгвістики у дослідженні історичної динаміки мови. *Слово і речення: синтактика, семантика, прагматика* : матер. Міжнар. наук. конф. Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2013. 157 с.
4. Лотоцька Н. Я. Дослідження колокацій у сучасному мовознавстві: корпусно-статистичний підхід. *Актуальні проблеми філології та перекладознавства*. 2019. Вип. 16. С. 122 – 126.
5. Ягунова Е. В., Пивоварова Л. М. От коллокаций к конструкциям. *Русский язык: конструкционные и лексико-семантические подходы. Труды Института лингвистических исследований РАН*. 2011. URL: http://www.webground.su/data/lit/pivovarovayagunova/Ot_kollokatsiy_k_konstruktsiya.pdf (дата обращения: 15.11.2021).
6. Bartsch, S. (2004). *Structural and functional properties of collocations in English: A corpus study of lexical and pragmatic constraints on lexical co-occurrence*. Gunter Narr Verlag.
7. Kotsyba, N. (2013). *Praktyczny przewodnik po korpusach języka ukraińskiego. Praktyczny przewodnik po korpusach język w słowiańskich*. Warsaw.
8. McEnery, T., & Wilson, A. (2001). *Corpus linguistics*. Edinburgh University Press.

Конотоп О. С.,

УДК 378.146

канд. пед. наук, доцент,
доцент кафедри мов і методики їх викладання,
Національний університет "Чернігівський колегіум"
імені Т. Г. Шевченка, м. Чернігів

Конотоп О. С. Щодо проблеми оцінювання іншомовної навчально-стратегічної компетентності майбутніх учителів початкової школи. *Модернізація освіти як важливий чинник розвитку суспільства* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Дніпро, 22 листопада 2021 р). Дніпро : Міжнародний гуманітарний дослідницький центр, 2021. С. 37 – 39.

ЩОДО ПРОБЛЕМИ ОЦІНЮВАННЯ ІНШОМОВНОЇ НАВЧАЛЬНО-СТРАТЕГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

На сьогодні в Україні відбувається глобальне реформування системи вищої освіти, що зумовлено не лише об'єктивними вимогами часу, а й станом самої системи освіти. Інтеграція вітчизняної освіти в світовий, зокрема європейський, освітній простір, необхідність забезпечення конкурентоспроможності освіти в сучасному інформаційному суспільстві вимагає пошуку нових шляхів оптимізації освітнього процесу з іноземної мови у ЗВО України. На нашу думку, цим може стати формування у студентів ЗВО іншомовної навчально-стратегічної компетентності (НСТК).

У документах Ради Європи з мовної політики і освіти, які розміщені на сайті (<https://www.coe.int/web/education>) НСтК визначається пріоритетним напрямком освіти. Тобто, формуючи іншомовну комунікативну компетентність, перед викладачем стоїть завдання допомогти студентам оволодіти певними комунікативними стратегіями, які б дозволили їм успішно здійснювати різні види комунікативної мовленнєвої діяльності: сприймання (рецептивні стратегії), продукування (продуктивні стратегії), інтеракцію (інтерактивні стратегії), медіацію (посередницькі стратегії) [6]. Існує чимало наукових досліджень, які присвячені дослідженню різних аспектів формування іншомовної НСтК (Астафурова Т. М., Бабаскіна К. Г., Бабуєва Г. М., Батурина Ю. В., Бондар Л. В., Бутєва В. Є., Ванівська О. М., Галанова О. О., Гелівера Л. О., Горанська С. О., Громова Т. В., Гудима Ю. Г., Дацюк В. В., Карєва Л. О., Задорожна І. П., Зикова А. В., Іванов О. В., Калініна М. С., Кононова В. А., Коренева М. Р., Косилова М. Ф., Ледовских С. Л., Лівер Бетті Лу, Лучіна О. В., Матієнко А. В., Михайленко О. А., Міхіна А. Е., Молчанова Ю. О., Папікян А. В., Петрова О. В., Роптанова Л. Ф., Сиса О. О., Скуріхін М. О., Слезко Ю. В., Соколова Т. О., Сорокіна С. В., Сухарьова Т. М., Терещук Д. Г., Тернових Т. Ю., Тимофєєва Т. І., Толмачьова Т. М., Трофімова І. Д., Федорова С. О., Цветкова Н. І., Цєпкало О. В., Циганова Л. В., Чуніхіна О. О., Щєрба Н. С., Bachman L. F., Berard E., Breen M., Canale M., Candlin C. N., Van Ek J. A., Savington S., Swain M. та ін.) [1; 2; 3; 4; 5].

Під час формування іншомовної НСтК важливим є перевірка та оцінювання навчальних досягнень студентів, які є суттєвою складовою процесу навчання й одним з важливих завдань педагогічної діяльності викладача.

Аналіз наукових методичних досліджень та багаторічний власний педагогічний досвід викривають низку проблем щодо оцінювання іншомовної НСтК студентів. По-перше, у сучасній педагогічній науці під час оцінки навчальних досягнень студентів викладач не лише націлений на результат сформованості предметних знань, навичок і вмінь, але й на сам процес засвоєння знань та набуття умінь. Отже, мета оцінювання стає не лише інструментом, але й ефективним засобом навчання як для студента, так і для викладача. По-друге, проблемою є визначення самої процедури оцінювання стратегій – в усній чи письмовій формі, за допомогою спостереження, відеофіксації чи тестів. По-третє, як саме має відбуватися процес оцінювання іншомовної НСтК – окремо чи у межах певних компетентностей. По-четверте, якими мають бути критерії оцінки сформованості іншомовної НСтК.

Отже, сучасні вимоги до підготовки фахівців вимагають від студентів сформованості умінь працювати в умовах постійного потоку наукової інформації, здатності до самостійної роботи, самонавчання, самоконтролю та об'єктивної самооцінки власної навчальної діяльності, рефлексії, власне, іншомовної НСтК. І в цих умовах актуальним є питання формулюванні вимог щодо проведення процедури оцінювання студентів іншомовної НСтК, пошуку ефективних критеріїв оцінки сформованості відповідної компетентності у майбутніх учителів початкової школи в освітньому процесі з іноземної мови.

Список використаних джерел

1. Конотоп О. С. Навчально-стратегічна компетентність у контексті сучасних вітчизняних науково-методичних досліджень. *Педагогічний альманах*. 2018. Вип. 39. С. 44-50.
2. Конотоп О. С. Навчально-стратегічна компетентність як компонент цілей навчання іноземних мов у документах Ради Європи з мовної освіти. *Передові освітні практики: Україна, Європа, Світ* : збірник тез міжнародної науково-практичної конференції “Передові освітні практики: Україна, Європа, Світ” (16 – 17 листопада 2019 р). Київ : Педагогічна думка, 2019. С. 353-355.
3. Конотоп О. С. Навчально-стратегічна компетентність у контексті сучасних зарубіжних науково-методичних досліджень. *Вісник Національного університету “Чернігівський колегіум” імені Т. Г. Шевченка. Серія Педагогічні науки*. № 7 (163). 2020. С. 193-197.
4. Конотоп О. С. Сучасні тенденції наукового дослідження процесу формування навчально-стратегічної компетентності майбутніх учителів початкової школи. *Вісник КНЛУ. Серія Педагогіка та психологія*. Вип. 32. 2020. С. 192-204.
5. Конотоп О. С. Підходи до формування у майбутніх учителів початкової школи англomовної навчально-стратегічної компетентності. *Вісник КНЛУ*. 2020. № 33. С. 39-46.
6. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Companion Volume with New Descriptors, 2018. 235 p.

СЕКЦІЯ 6. ОСВІТА ДОРΟΣЛИХ

Борилюк М. Ф.,

УДК 371.142

методист,

Науково-методичний центр професійно-технічної освіти та підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних працівників у Хмельницькій області, м. Хмельницький

Борилюк М. Ф. Організаційно-методичний супровід курсового підвищення кваліфікації педагогів закладів професійної освіти. *Модернізація освіти як важливий чинник розвитку суспільства* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Дніпро, 22 листопада 2021 р). Дніпро : Міжнародний гуманітарний дослідницький центр, 2021. С. 40 – 43.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНИЙ СУПРОВІД КУРСОВОГО ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПЕДАГОГІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Курси підвищення кваліфікації педагогічних працівників є основною складовою частиною підвищення їх педагогічної майстерності і фахової кваліфікації.

Метою підвищення кваліфікації педагогічних працівників є вдосконалення їх освітнього рівня та професійної підготовки внаслідок поглиблення, розширення та оновлення загальнонаукових та спеціальних знань та вмінь. Завдання курсового підвищення кваліфікації педагогічних працівників при Науково-методичному центрі професійно-технічної освіти та підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних працівників у Хмельницькій області є формування їх методологічної та теоретичної компетентності, поглиблення соціально-гуманітарних і психолого-педагогічних знань, формування вмінь використання новітніх освітніх та інформаційно-комунікативних технологій.

Кожен педпрацівник охоплюється ними не рідше одного разу за п'ять років. Проходження курсів є необхідною умовою для атестації педагогів і визначення рівня їх професійної кваліфікації. З метою сприяння неперервному розвитку професійної компетентності та зростання фахової майстерності педагогічних працівників ЗП(ПТ)О області НМЦ ПТО у Хмельницькій області здійснюється постійний організаційно-методичний супровід курсів підвищення кваліфікації.

Тривалість навчання на курсах підвищення кваліфікації становить від одного місяця і залежить від продуктивності навчання слухачів курсів та завершується написанням випускної роботи, практичного завдання та виконанням тестового контролю. Якщо слухач зарахований у склад групи, то навчання закінчується в термін, визначений навчальним планом для групи.

Наказом НМЦ ПТО ПК за кожним слухачем закріплюється керівник, який на основі вхідного діагностування складає план індивідуальної самостійної роботи, визначає консультантів з певних напрямів роботи. Індивідуальний план кожного слухача затверджується директором (заступником директора) Центру.

Індивідуальний план роботи слухача включає:

- питання для самостійного опрацювання;
- рекомендовану літературу з визначених проблем;
- адресу отримання консультативної допомоги в НМЦ ПТО ПК;
- адреси передового педагогічного досвіду;
- форму звітності і терміни її виконання.

Випускна робота може виконуватись у вигляді:

- реферату, виступу, доповіді, статті;
- підручника, посібника;
- комплекту дидактичного роздаткового матеріалу, у тому числі інструкційно-технологічної документації;
- комплекту документації з комплексно-методичного забезпечення навчального предмета, професії;
- зразка комп'ютерного програмного забезпечення вивчення предметів, дисциплін, окремих тем;
- планів-конспектів уроків, сценаріїв виховних заходів;
- наочності до викладання предмета, професії.

Слухачам, які виконали всі вимоги плану, захистили випускну роботу, успішно здали тести, видається свідоцтво встановленого зразка.

Навчальний процес курсової підготовки при НМЦ ПТО ПК організовується відповідно до “Положення про організацію індивідуальної (дистанційної) форми підвищення кваліфікації у системі післядипломної освіти інженерно-педагогічних працівників професійно-технічних навчальних закладів області при Науково-методичному центрі професійно-технічної освіти та підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних працівників у Хмельницькій області” затверджено рішенням науково-методичної ради НМЦ ПТО ПК у Хмельницькій області протокол № 2 від 14.09.2005 р., постанови Кабінету Міністрів України від 19.08.2019 р. № 800 “Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників”, “Положення про організацію дистанційної форми підвищення кваліфікації у системі післядипломної освіти педагогічних працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти області при Науково-методичному центрі професійно-технічної освіти та підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних працівників у Хмельницькій області” від 26.06.2006 р. тощо.

Курсове підвищення кваліфікації педагогічних працівників ЗП(ПТ)О при НМЦ у 2017 – 2021 рр. здійснювалося за такими формами:

1. Очною – одна із формою підвищення кваліфікації педагогічних працівників, яка включає процес очного навчання починаючи з настановчої сесії до підсумкової. Слухачі проходять курс теоретичного навчання з проблемних питань педагогіки, психології, методики, опановують новітні технології, набувають практичних умінь та навичок щодо їх застосування.

2. Очно-заочною – одна із форм підвищення кваліфікації, яка складається з настановної й підсумкової (залікової) сесії та самоосвітньої роботи слухачів у міжсесійний період.

3. Очно-дистанційною – одна із форм підвищення кваліфікації, яка складається із настановної сесії й підсумкової сесії, але підсумкова сесія проводиться онлайн.

4. Дистанційно-груповою – одна із форм підвищення кваліфікації, яка передбачає віддалену, самостійну роботу слухача (в групі). Навчання включає настановчу та заключну сесію, яка проводиться в режимі онлайн. Основною формою роботи є самостійне опанування психолого-педагогічних компетентностей.

5. Дистанційною – одна із форм підвищення кваліфікації, яка передбачає віддалену, самостійну роботу слухача (окремо від групи) за індивідуальним планом. Основними формами роботи слухача на курсах підвищення кваліфікації за дистанційною формою є: самостійне опрацювання психолого-педагогічної літератури, консультування працівниками НМЦ ПТО ПК, написання і захист випускної роботи і практичного завдання, вихідне тестування.

Курсове підвищення кваліфікації педагогічних працівників ЗП(ПТ)О при НМЦ ПТО ПК упродовж 2017 – 2021 рр. здійснювалося за такими формами: очною (4 % слухачів), очно-заочною (31 % слухачів), очно-дистанційною (1 % слухачів), дистанційно-груповою (5 % слухачів) та дистанційною (59 % слухачів).

Найбільшим попитом користується дистанційна форма підвищення кваліфікації. Нею скористалося 59 % слухачів КПК. Але якщо розглядати кожний рік окремо, то дані будуть різнитися. Наприклад, у 2017 році найбільш поширеною формою навчання була очно-заочна. Нею скористалося 55,8 % слухачів. Індивідуальною формою навчання скористалося 21,4 %; дистанційною – 15,5 %. За очною формою навчалися лише 7 %. Упродовж 2018 – 2019 роках тенденція розподілу слухачів за формами підвищення кваліфікації суттєво не змінилася.

З березня 2020 року у зв'язку з поширенням гострої респіраторної хвороби COVID-19 та введенням карантину на території України підвищення кваліфікації стало проводитися за дистанційною та дистанційно-груповою формами навчання. У 2020 році підвищення кваліфікації здійснювалося за такими формами: очною – 1,6 %, очно-заочною – 17,5 %, дистанційною (індивідуальною) – 80,7 %. Впродовж I півріччя 2021 року навчання проводилося за дистанційною (57,5 %) та дистанційно-груповою (42,5 %) формами.

НМЦ ПТО ПК у Хмельницькій області надає послуги з підвищення кваліфікації педагогічним та керівним працівникам ЗП(ПТ)О з різних регіонів України. Географія слухачів, які пройшли курсове підвищення кваліфікації упродовж 2017-2021 рр. представлена такими областями: Чернівецька, Вінницька, Закарпатська, Житомирська, Рівненська, Одеська, Київська, Кіровоградська, Полтавська, Миколаївська, Черкаська, Чернігівська, Дніпровська та Херсонська. За період з 2017 р. по I півріччя 2021 р. послугами НМЦ ПТО ПК скористались 3077 педагогічних працівників України: 2017 рік – 674 особи; 2018 рік – 629 осіб; 2019 рік – 623 особи; 2020 рік – 824 особи; I півріччя 2021 року – 327 осіб.

Найбільш тісна співпраця щодо курсового підвищення кваліфікації педагогічних працівників за ці роки налагодилась з Одеською, Чернівецькою, Закарпатською та Житомирською областями. Таким чином, на практиці реалізується стаття 55 Закону України “Про освіту” щодо права педагогів вільно обирати навчальні заклади, установи та організації, що здійснюють підвищення кваліфікації і перепідготовку.

НМЦ ПТО ПК проводить курсове підвищення кваліфікації для різних категорій педагогічних працівників: директорів ЗП(ПТ)О, завідувачів відділів, заступників директорів, старших майстрів, методистів, педагогів професійного навчання, майстрів виробничого навчання, викладачів професійної підготовки, викладачів загальноосвітньої підготовки, викладачів предмета “Захист України” та фізичної культури, психологів і соціальних педагогів, педагогів-організаторів, керівників гуртків, вихователів та бібліотекарів.

Запроваджений НМЦ ПТО ПК алгоритм організації курсового підвищення кваліфікації педагогічних працівників дає можливість чітко організувати і здійснювати навчання слухачів курсів підвищення кваліфікації.

Курок Р. О.,

УДК 371.311.1

канд. юрид. наук, доцент,
молодший науковий співробітник
лабораторії науково-методичного супроводу
підготовки фахівців у коледжах і технікумах,
Інститут професійно-технічної освіти
Національної академії педагогічних
наук України, м. Київ

Курок Р. О. Принцип індивідуалізації навчання в контексті розвитку правової компетентності педагогічних працівників економічних коледжів. *Модернізація освіти як важливий чинник розвитку суспільства* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Дніпро, 22 листопада 2021 р). Дніпро : Міжнародний гуманітарний дослідницький центр, 2021. С. 43 – 44.

ПРИНЦИП ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ПРАВОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЕКОНОМІЧНИХ КОЛЕДЖІВ

Формулювання теоретичних і методичних основ удосконалення розвитку правової компетентності педагогічних працівників економічних коледжів у відповідності до гуманістичної парадигми з врахуванням положень основних методологічних підходів (компетентнісного, системного, діяльнісного, особистісно-орієнтованого, синергетичного, інтеграційного, андрагогічного та акмеологічного) передбачає звернення до загальних положень дидактики щодо обґрунтування педагогічних законів, закономірностей та принципів. Як слушно зазначає академік С. Гончаренко, знання вчителями законів, закономірностей і принципів педагогічної науки та уміння їх використовувати допомагає їм творчо розв’язувати педагогічні проблеми, намічати логіку і послідовність своїх педагогічних дій, передбачати їхні результати, приводити їх в систему [1, с. 188].

Слід за С. Гончаренко ми тлумачимо педагогічні принципи як “керівні ідеї, нормативні вимоги і рекомендації щодо організації і здійснення навчально-виховного процесу в цілому, як способи досягнення педагогічних цілей з врахуванням закономірностей і умов перебігу навчально-виховного процесу” [1, с. 98]. Важливим для розуміння сутності педагогічних принципів є те, що вони є нормативною категорією, обов’язковою для врахування на різних етапах освітнього процесу. При цьому, вони не визначають конкретні шляхи здійснення педагогічної діяльності, а слугують теоретичним підґрунтям та обумовлюють вимоги до цілей і завдань освітнього процесу, а також для вибору оптимальних форм, методів і технологій навчання.

Впровадженню положень гуманістичної концепції розвитку освіти в Україні сприяє поширення в освітній практиці особистісно-орієнтованих технологій навчання, що передбачає організацію освітнього процесу із врахуванням принципу індивідуалізації навчання. Цей принцип передбачає побудову такої моделі розвитку правової компетентності педагогічних працівників економічних коледжів, яка б урахувала їхні особисті та професійні якості, життєвий і професійний досвід, рівень правової культури та правової свідомості тощо. Це передбачає необхідність правильного вибору освітніх компонентів, що використовуються для розвитку правової компетентності: навчальних дисциплін, індивідуальних завдань, форм і методів навчання, системи контролю та оцінювання результатів тощо.

Важливим для реалізації принципу індивідуалізації навчання у вітчизняному освітньому середовищі є забезпечення можливості педагогічних працівників обирати індивідуальну освітню траєкторію, що в Законі України “Про освіту”, тлумачиться як “персональний шлях реалізації особистісного потенціалу здобувача освіти, що формується з врахуванням його здібностей, інтересів, потреб, мотивації, можливостей і досвіду, ґрунтується на виборі здобувачем освіти видів, форм і темпу здобуття освіти, суб’єктів освітньої діяльності та запропонованих ними освітніх програм, навчальних дисциплін і рівня їх складності, методів і засобів навчання” [2]. Варто зазначити, що на сучасному етапі одним з позитивних наслідків реформування системи освіти в Україні є суттєве розширення можливостей педагогічних працівників для формування індивідуальної освітньої траєкторії. Зокрема, викладачі мають змогу отримувати якісні освітні послуги в кращих вітчизняних та іноземних закладах освіти використовуючи сучасні інформаційно-телекомунікаційні технології, отримувати доступ до різноманітних платформ, на яких розміщується освітній контент; підтримувати сталі контакти з колегами в Україні та закордоном для обміну досвідом та участі в спільних наукових та освітніх заходах; самостійно обирати місця, види та форми підвищення кваліфікації та стажування відповідно до власних освітніх потреб та уподобань та багато інших заходів, що дозволяють максимально індивідуалізувати процес формування та розвитку професійно-значущих компетентностей.

Список використаних джерел

1. Гончаренко С. У. Педагогічні закони, закономірності, принципи. Сучасне тлумачення. Рівне : Волинські обереги, 2012. 192 с.
2. Про освіту : Закон України 05.09.2017 р. № 2145-VIII. Дата оновлення: 01.01.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 31.01.2021).

СЕКЦІЯ 7. ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА І СПОРТ

Koryahin V. M.,

UDC 796.323.2

Doctor of Ped. sciences, Doctor of Sciences
in Physical Education and Sports, Professor,
Head of the Department of Physical Education,
Lviv Polytechnic National University, Lviv

Hrebinka H. Ya.,

Senior Lecturer, Department of Physical Education,
Lviv Polytechnic National University, Lviv

Zubrytskyi Ya. Ya.,

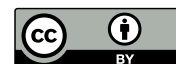
Senior Lecturer, Department of Physical Education,
Lviv Polytechnic National University, Lviv

Korol O. S.,

Senior Lecturer, Department of Physical Education,
Lviv Polytechnic National University, Lviv

Bulatov O. M.,

Senior Lecturer, Department of Physical Education,
Lviv Polytechnic National University, Lviv

Koryahin, V. M., Hrebinka, H. Ya., Zubrytskyi, Ya. Ya., Korol, O. S., Bulatov, O. M. (2021). *Modernizatsiia osvity yak vazhlyvyi chynnyk rozvytku suspilstva* (pp. 45 – 47). Dnipro: International Humanitarian Research Center.

RESEARCH OF TRAINING SYSTEM FOR YOUNG BASKETBALL PLAYERS

Introduction. At the present stage, the system of sports training of basketball players should fully reflect and take into account the actions that the athlete performs during the competition (1-5). Modern basketball requires athletes to have high functional training and perfect mastery of all the techniques of the game. It is proved that physical training and its organic connection with technical training are of great importance for the growth of basketball players' sports skills (1, 4, 6, 7). The scientific substantiation of this interrelation will allow training effectively high-class basketball players in the course of long-term training.

The work was carried out according to the plan of research work of the Lviv Polytechnic National University and Lviv University of Physical Culture.

The purpose of the study. Determine the level of technical and physical fitness of young basketball players aged 11-19. Establish the main directions of improving the physical and technical training of young basketball players. Identify the main aspects of the implementation of physical and technical training of young basketball players.

Materials and methods. The following tests were used for the research: movement in a protective rack, passing the ball into the wall with two hands from the chest and with one hand from the shoulder for 30 s at a distance of 2 m from the wall,

free throws, throws in the jump, complex exercise consisting of running, handing, catching, dribbling and throwing the ball into the basket, running at 20 m, standing long jump, two-legged vertical jump height, running 3x4 s on the basketball court after 1 minute of rest, assessment of the physical development of basketball players (height, weight, dynamometry, spirometry) according to the generally accepted methodology. All tests meet the basic criteria of test theory. A detailed description of the tests can be found in the works of Koryahin V. (1998).

Results of research and discussion. Studies of the growth indicators of young basketball players have shown that they are generally at a level that is lower than recommended by the curriculum. Closer to a good level in the young basketball players studied, first of all, the height at the age of 12 and 13 years, but at the age of 15-17 years, the average height rate is below average and is as follows: 15 years – 181.9 cm, 16 years – 187.6 cm, 17 years – 190.6 cm. Aged 18 and 19 years – 196.4 cm and 199 cm, respectively. This indicates the need to pay attention to breeding work. The results of tests that characterize the speed-strength training of athletes show that in general, young basketball players in Ukraine have low levels of jumping height. The relative height of jumping of basketball players is following: 11 years – 32.17 cm, 12 years – 36.8 cm, 13 years – 42.00 cm, 14 years – 43.10 cm, 15 years – 46.90 cm, 16 years – 48.40 cm, 17 years – 49.90 cm, 18 years – 54.00 cm, and 19 years – 55.0 cm.

Compared to other sports (especially volleyball players), highly qualified basketball players have low relative jumping height – 53.20 cm. Naturally, this affects the absolute height of jumping. In principle, the height of the jump in basketball players stabilizes up to 18 years. A similar pattern is observed in the indicators of 6 and 20-metre running and standing two-legged vertical jumping.

Conclusions. Studies of the technical and physical fitness of young basketball players aged 11-19 have shown that they are generally at a lower level than recommended by existing programs. The optimal ones include, first of all, the indicators shown by young men aged 18-19.

Along with the introduction of normative indicators in full of physical and technical training, the rational allocation of time for all types of training over the years of training will make it possible to increase significantly the level and efficiency of work in terms of long-term training of young basketball players.

References

1. Davtyan E. Investigation of the interconnection of special endurance indicators of the functional state of the visual sensory system in basketball players of young men 15-16 years old: Dissertation for Cand. Ph.D. in Physical Education and sports: special. 24.00.01. Kyiv, 1983, 243 p.
2. Kondrashin V., Koryagin V. Training of basketball players of the highest ranks. Kyiv: Zdorovya, 1978, 96 p.
3. Koryagin V. Training of highly qualified basketball players. Lviv: Krai, 1998, 191 p.
4. Mitova O. Integral training of basketball players aged 17-19 when moving to super league teams: Dissertation for Cand. Ph.D. in Physical Education and sports: special. 24.00.01. Kharkiv, 2004.

5. Platonov V., Bulatova M. Physical training of an athlete. Kyiv: Olimpiyska literatura, 1995, 320 p.

6. Sushko R. Improvement of competitive activity on the basis of modeling of technical and tactical actions of highly qualified basketball players of different ampoule: Dissertation for Cand. Ph.D. in Physical Education and sports: special. 24.00.01. Kyiv, 2011.

Півень М. І.,

УДК 796.015.132

канд. пед. наук, доцент,
завідувач кафедри фізичної
і психофізіологічної підготовки,
Льотна академія Національного авіаційного
університету, м. Кропивницький

Півень М. І. Особливості організації й планування компетентісно орієнтованої фізичної і психофізіологічної підготовки майбутніх авіаційних фахівців. *Модернізація освіти як важливий чинник розвитку суспільства* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Дніпро, 22 листопада 2021 р). Дніпро : Міжнародний гуманітарний дослідницький центр, 2021. С. 47 – 49.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ Й ПЛАНУВАННЯ КОМПЕТЕНТІСНО ОРІЄНТОВАНОЇ ФІЗИЧНОЇ І ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ АВІАЦІЙНИХ ФАХІВЦІВ

Рішення завдань в забезпеченні психофізіологічної надійності професійної майбутніх авіаційних фахівців зажадало звернення до концепції цілісності людини, що базується на принципі органічної єдності універсалізації і гармонії [1]; звернення до моделі професіонала [2], здатного трансформувати заняття з фізичної і психофізіологічної підготовки в процес самоусвідомлення і осмислення себе як особистості, як суб'єкта навчальної діяльності [3]. Курсант як суб'єкт навчальної діяльності не тільки слідує традиційній схемі – розвиток фізичних, психофізіологічних та психологічних якостей, а й створює новий спосіб навчальної активності – пошуково-перетворювальний, і, таким чином, здійснює авторський спосіб особистісного розвитку, де навчальна діяльність з фізичної і психофізіологічної підготовки (Ф і ПФП) перетворюється на діяльність над собою, на діяльність по саморозвитку фізкультурно-оздоровчої компетентності, зокрема.

Інтерпретація пошуково-перетворювального етапу в навчальній діяльності курсанта з саморозвитку фізкультурно-оздоровчих компетентностей передбачає розгляд цього дидактичного феномену в контексті її автодидактичної складової [3]. Лише в категорії саморозвитку можна усвідомити суперечливий момент, коли курсант здатен інтегрувати й екстраполювати у сферу психофізіологічної надійності різні формалізовані формувальні впливи: потенціал психолого-педагогічних дисциплін, Ф

і ПФП і власні спонукання та можливості автодидактичних навичок саморозвитку, трансформуючи їх в єдиний алгоритм. Це виразно ілюструє той факт, що всі новоутворення в структурі особистості є значною мірою наслідком її суб'єктної активності.

Оскільки є очевидним, що до виокремленого переліку фізкультурно-оздоровчих компетентностей нами включені як психолого-педагогічні знання, так і порівняно нові, утворені шляхом міждисциплінарного синтезу, то на разі варто говорити саме про новий міждисциплінарний конструкт фізкультурно-оздоровчих компетентностей майбутніх авіаційних фахівців. А саме: мотиваційно – цільова компетенція, компетенція теоретичного та методичного забезпечення загального та спеціального напряму фізичної підготовки, автодидактична, рефлексивна, вольова та креативна компетенції. Відповідно до структурної побудови фізкультурно-оздоровчих компетентностей та цілей виділяємо наступні етапи їх формування: перший – діагностичний; другий – мотиваційно-цільовий; третій етап – теоретико-практичний; четвертий – автономний.

Діагностичний етап передбачає оцінку рівня сформованості типу мотивації до регулярних занять фізичними вправами та окремим видом спорту (внутрішній, зовнішній, амотиваційний), оцінку фонового рівні розвитку загальних і спеціальних фізичних якостей (контрольні вправи), оцінку рівня розвитку навичок рефлексії, креативності і особистісних здібностей (комплексний опитувальник).

Мотиваційно-цільовий етап – відображає ставлення курсанта до регулярних занять фізичними вправами, що виражається в цільових установках. Сукупність особисто значущих і цінних прагнень, ідеалів, переконань, поглядів, ставлень до результатів фізичного вдосконалення, до системи фізичної і психофізіологічної підготовки в льотному ЗВО в цілому; розуміння фізкультурно-оздоровчих компетентностей як одних з провідних професійних і соціальних цінностей дозволяє говорити про готовність курсанта-пілота до саморуку в навчальній діяльності, про здатність проявляти в ній свою самостійність, адекватно співвідносити свої інтенції й потенції з характером і складністю проблемної ситуації, вибирати арсенал її рішення, бути готовим нести відповідальність за свої дії.

Теоретико-практичний етап – формується система знань із психолого-педагогічних і спеціальних дисциплін, створюється основа з формування фізкультурно-оздоровчих компетентностей загального і спеціального напряму фізичної підготовки з відповідним понятійно-термінологічним апаратом методики системної організації фізичної і психофізіологічної підготовки та особистісно орієнтованим вибором коригуючої фізичної підготовки, що спрямована на розвиток недостатньо розвинутих фізичних, психологічних та психофізіологічних якостей, системою методичного інструментарію самостійної роботи (форми, методи, засоби й ін.) з метою вдосконалення стану психофізіологічної надійності й психологічної готовності до льотної професії.

Автономний етап – спрямований на якісні самозміни в стані здоров'я і професійного довголіття, на самокерівництво у вигляді “внутрішнього лідера” (термін В. Курінського) на розвиток впевненості у власних внутрішніх силах, що суттєво впливає на цілісність внутрішнього світу особистості, її духовну складову, концентрує її відповідальність в процесі особистісного та професійного зростання, на творчу еволюцію своєї особистості засобами фізичної підготовки та формування відповідного алгоритму.

Список використаних джерел

1. Вознюк А. В. Интегральная концепция соматического и духовного здоровья личности: монография / под ред. А. А. Дубасенюк. Житомир : изд-во ЖГУ им. И. Франко, 2013. 716 с.
2. Макаров Р. Н., Фурдуй Я. О. Научные основы физической подготовки летного состава. Москва, 2007. 920 с.
3. Пивень М. И., Ищенко А. В. Специальная физическая и психофизиологическая подготовка курсантов-пилотов. Кировоград : изд-во КГПУ им. В. Винниченка, 2016. 248 с.

Швайчак Д. В.,
здобувач вищої освіти,
Львівський національний університет
імені Івана Франка, м. Львів

УДК 796.015.132

Шукатка О. В.,
д-р пед. наук, професор,
професор кафедри фізичного виховання та спорту,
Львівський національний університет
імені Івана Франка, м. Львів

Швайчак Д. В., Шукатка О. В. Фізична культура як запорука здоров'я молоді. *Модернізація освіти як важливий чинник розвитку суспільства* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Дніпро, 22 листопада 2021 р). Дніпро : Міжнародний гуманітарний дослідницький центр, 2021. С. 49–50.

ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА ЯК ЗАПОРУКА ЗДОРОВ'Я МОЛОДІ

Значення фізичної культури для здоров'я, розвитку та загального стану важко переоцінити. Ми всі чудово пам'ятаємо, що вже з дитинства батьки, вчителі, ЗМІ і ТБ є унікальним зразком для стимулювання спортивної діяльності і заохочування осіб до занять спортом [1].

Заняття фізичною культурою – це перш за все запобігання та профілактика захворювань. Варто зазначити, що більший ефект дає профілактика, оскільки в процесі виконання вправ працездатність людини продовжує підвищуватися. Це може бути продемонстровано зростаючою здатністю людини виконати великий обсяг роботи за певний період часу. Оскільки здатність працювати з м'язами в стані спокою збільшується, то і частота пульсу також [2]. Людина починає працювати більше, але втому відчуває менше.

Незалежно від того, який вид вправ ми оберемо – плавання, біг чи інші види рухової активності, які є основним змістом тренувального процесу, вони повинні привести організм у стан легкої втоми. У процесі занять спортом також важливо регулярно досягати максимального ефекту, наприклад, змінюючи вправи раз на місяць, щоб збільшити різноманітність тренувань. Це необхідно для того, щоб організм не звик до певного навантаження [4].

Згідно з дослідженнями лікарів, регулярні фізичні вправи можуть підвищити настрій і загальну фізичну активність, підвищити стійкість до психологічних стресів, нормалізувати окислювально-відновні процеси, стимулювати кровообіг. Ступінь фізичної активності при заняттях фізичною культурою та фізичними вправами має відповідати можливостям, віку та стану здоров'я людини [3].

Для посилення тренувального ефекту можна збільшити обсяг та інтенсивність навантаження. Однак, правильними можна вважати лише ті фізичні вправи, після виконання яких відчуваємо приплив бадьорості та енергії, а відчуття втоми чи бажання відпочити немає, це зазвичай свідчить про надмірні фізичні навантаження [6]. Навантаження має поступово збільшуватися від початку до середини тренування, та поступово зменшуватися до його завершення. Зазвичай тренування завершуємо водною процедурою: душем або обтиранням.

Отже, здоров'я молоді залежить від рівня рухової активності, генетичної схильності до хвороб, профілактики захворювань, якості лікування, матеріального стану; способу життя, що включає умови життя, праці, харчування, наявності або відсутності шкідливих звичок; від стресів та якості занять із фізичної культури [8]. Фізичні вправи відсувають вікові межі старіння, продовжують життя (діють як акумулятор енергії), допомагають людині розкрити свої внутрішні резерви, природний потенціал і можливості [5; 7].

Фізична культура є органічною частиною загальної культури людства. На відміну від охорони здоров'я, фізична культура не має чітких масштабів, вона розрахована на загальний розвиток тіла і духу людини. Одним словом, якщо медицина бореться з наслідками захворювань, то фізична культура попередить та допоможе уникнути подібних явищ, проте, чи слідувати принципам здорового способу життя, завжди залежить від усвідомленого вибору людини.

Список використаних джерел

1. Амосов Н. М., Мурахов І. В. Сердце и физические упражнения. Киев : “Здоров'я”, 1985. 80 с.
2. Видрин В. М. Введение в специальность. Москва : “Физическая культура и спорт”, 1974. 159 с.
3. Галевич В. О. Вплив фізичної культури та спорту на моральність студентів. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві*. 2009. № 2. С. 3 – 5.
4. Лисяк В. М. Оцінка впливу фізичної культури та спорту на формування особистих якостей студентів. URL: <http://www.sportpedagogy.org.ua/html/journal/2010-08/10lvnfrpq.pdf>.
5. Мурахов І. В. Здоровье, трудоспособность и физическая культура. Киев : Знание УССР, 1985. 48 с.
6. Ольховнікова А. В., Куракіна О. М. Вплив фізичного виховання на формування особистості студентів. URL: http://www.rusnauka.com/25_DN_2008/Sport/28999.doc.htm.
7. Савченко-Бельский Н. А., Трусков Ю. Ф. О культуре физической. Москва : Знание, 1985. 64 с. (Новое в жизни, науке, технике. Серия “ФизС”: № 3).
8. Шукатка О. В. Аналіз існуючого стану здоров'я та проблеми здоров'язбереження студентів. *Web of Scholar: multidisciplinary scientific journal*. Warsaw, 2017. Is. 9 (18), vol. 2. P. 41 – 43.

СЕКЦІЯ 8. КУЛЬТУРА І МИСТЕЦТВО

Оспіщева-Павлишин М. А.,
аспірант,
Інститут проблем сучасного
мистецтва Національної академії
мистецтва України, м. Київ

УДК 004.946:378.147

Оспіщева-Павлишин М. А. Віртуальний музей як чинник розвитку сучасного освітнього процесу. *Модернізація освіти як важливий чинник розвитку суспільства* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Дніпро, 22 листопада 2021 р). Дніпро : Міжнародний гуманітарний дослідницький центр, 2021. С. 51 – 53.

ВІРТУАЛЬНИЙ МУЗЕЙ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Одним з найпрогресивніших засобів входження людини у сферу науки, мистецтва та культури є освітній процес. Саме під час навчального процесу засвоюються духовні цінності, які є невід’ємною складовою розвитку суспільства в цілому. Аналіз статистичних даних щодо рівня розвитку країн світу чітко доводить його залежність від якості освіти, що надається. Тому світова спільнота наразі активно об’єднує зусилля з метою вдосконалення процесу освіти та виховання громадян.

В умовах пандемії COVID-19, яка охопила увесь світ, змінились умови надання освіти. Школи та вищі навчальні заклади змушені пристосовуватися до умов дистанційного навчання, що змінює усталений навчальний процес. Відповідно до вимог часу актуалізувались віртуальні форми навчання: онлайн-лекції, онлайн-виставки, віртуальні екскурсії.

У сучасному навчально-виховному процесі посилилась роль музею як осередку освіти та виховання, що сприяє формуванню у молодого покоління національної свідомості, любові до рідної землі, власного народу, забезпеченню духовної єдності поколінь [1, с. 21]. Віртуальний музей, як доступний у будь-якій точці земної кулі культурно-освітній простір, став вирішенням проблеми навчальної кризи в умовах постійної ізоляції.

Крім того, музейна педагогіка в сучасних умовах реформування української освітньої системи стала перспективним напрямом навчання та актуальним засобом організації освітньої діяльності. Вона вирішує проблеми формування особистості: залучає учнівську молодь до дослідницької діяльності засобами музейної експозиції з використанням інформаційних технологій, розвиває їхні дослідницькі уміння і творчі здібності, виробляє здатність до самостійних суджень і оцінок, розвиває навички критичного мислення тощо [2].

Одну з найголовніших ролей у розвитку музейної педагогіки та створенні віртуальних музеїв наразі відіграє Національний центр “Мала академія наук України” (НЦ МАН України) під егідою ЮНЕСКО. На музейному порталі, створеному НЦ МАН України, розмістилось понад 300 віртуальних музеїв та онлайн-експозицій.

Музейний портал є ефективним культурно-освітнім середовищем та джерелом сучасного культурно-освітнього процесу, який виконує різні завдання: розширює сферу освіти, розвиває творчі здібності, формує національну ідеологію та патріотичне виховання, зберігає та поширює традиції і духовні цінності. Розширення віртуального музейного простору сприяє інтеграції музею і школи, що підтримує рівень освіти, не зважаючи на карантинні обмеження та сучасні умови існування.

Цілеспрямована система роботи фахівців Малої академії наук України націлена на постійний розвиток та вдосконалення Музейного порталу як засобу підвищення освітнього рівня громадян нашої держави та укріплення позицій України на світовій мапі культурно-освітнього життя.

Так, влітку 2021 року, попри потужну експозицію Музейного порталу, сайт збагатився ще двома онлайн-музеями. Першим став віртуальний музей Ніколь Лемер д’Агаджіо – засновниці та Генерального секретаря Європейської академії наук, мистецтв та літератури. Живопис французької художниці, представлений на сайті, допомагає в навчанні, адже її роботи поєднують науку і мистецтво й у такий спосіб популяризують суспільству наукову освіту [3, с. 109]. Інтеграція науки і мистецтва в освітньому процесі сприяє кращому засвоєнню інформації, розвиває допитливість учнів та надихає на нові наукові відкриття.

Також на Музейному порталі з’явився віртуальний музей “Київські мурали”, де зосереджено найкращі стінописи столиці. Завдяки створенню цього музею вдалось увіковічити найкращі приклади мистецтва громадського простору, що у реальному житті має тимчасовий характер. Використовуючи цю експозицію під час проведення уроків та лекцій, засобами мистецтва вдається розповісти про історичні події, видатних особистостей, привернути увагу молоді до важливих проблем сьогодення, зокрема військової агресії, екології тощо. Таким чином, освітній процес стає цікавішим, учні легше засвоюють інформацію, цікавляться навчанням, що стає запорукою підвищення культурного рівня суспільства загалом.

Отже, віртуальні музеї є інноваційною технологією освіти, що зумовлена часом. Застосування навчальними закладами технології віртуального музею в освітньому процесі позитивно впливає на його змістовно-технологічну складову. Створення віртуального культурно-освітнього середовища відіграє значну роль у процесі особистісного та культурного розвитку учнів. При цьому за допомогою засобів віртуального музею відбувається взаємозбагачення та взаємопроникнення культурного змісту та освітньої діяльності. У такий спосіб освітній процес набуває рис особистісного культуротворення, що сприяє формуванню в учнівському середовищі чіткого власного позиціонування, здатності до позитивної інтелектуальної трансформації, актуалізації сенсу життя та “буття в культурі”.

Список використаних джерел

1. Музейна педагогіка в умовах пандемії COVID-19 : збірник матеріалів доповідей учасників Всеукраїнського круглого столу, м. Київ, 27 травня 2021 р. / за наук. ред. С. О. Довгого. – Київ : Національний центр “Мала академія наук України”, 2021. – 276 с.
2. Волинський музейний вісник : Наук. зб. : Вип. 5. : Музейна педагогіка. Теорія і практика. / упр-ня культури Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; каф. документознавства і музейн. справи СНУ ім. Лесі Українки ; Упоряд. А. Силюк. – Луцьк, 2013. – С. 68-70.
3. Музейна педагогіка в науковій освіті : монографія / ред. кол.: С. О. Довгий, О. М. Топузов, В. А. Бітаєв та ін. ; за наук. ред. С. О. Довгого. – Київ : Національний центр “Мала академія наук України”, 2020. – 334 с.

Сом-Сердюкова О. М.,

УДК 371.39

канд. мистецтвознавства, доцент,
докторант кафедри дизайну Київського
національного університету культури і мистецтв,
лектор коледжу м. Сула, Норвегія

Сом-Сердюкова О. М. Мистецтво як імпульс для вражень, рефлексій та висловлювань: досвід шкільної освіти Норвегії. *Модернізація освіти як важливий чинник розвитку суспільства* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Дніпро, 22 листопада 2021 р). Дніпро : Міжнародний гуманітарний дослідницький центр, 2021. С. 53 – 55.

МИСТЕЦТВО ЯК ІМПУЛЬС ДЛЯ ВРАЖЕНЬ, РЕФЛЕКСІЙ ТА ВИСЛОВЛЮВАНЬ: ДОСВІД ШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ НОРВЕГІЇ

Значення естетичного, розуміння цього поняття на рівні теорії та оволодіння його навичками на практиці, є важливою складовою шкільної освіти в Норвегії. Розвиток естетичних здібностей відбувається на основі різноманітних методів педагогічних практик.

Освітня реформа Норвегії проходила в два етапи: це формулювання магістральних ліній навчання та головних принципів у 1997 році – (L97); уточнення принципів, критеріїв та методів навчання – (K06). Виходячи з головних рекомендацій навчальної реформи, предмет “Мистецтво та ремесло” було включено до списку основних та обов’язкових, які викладаються у загальноосвітній школі з 1 по 10 клас.

Було видано нові підручники для учнів дитячої школи 1-7 класу та підліткової 8-10. Якщо окреслити основні параметри підручників з фаху “Мистецтво та ремесло”, то привертає увагу те, що з часом теми повторюються, але кожного разу ускладнюються, матеріал подається в розширеному контексті, мистецтво трактується як форма пізнання світу, вбираючи у свою орбіту світову практику.

Домінує не хронологічний, а тематичний принцип, коли вибудовуються змістові перехрестя між давніми формами мистецтва та сучасними, коли тема підказує різноманітні можливості для накопичення вражень, рефлексій та висловлювань. Тракткування мистецтва, як спільного потоку, де ідея вирішує форму та матеріал виконання, акцентується, як базове.

Серед загальних принципів означено, що навчання має підходити, пасувати кожній дитині. Це передбачає широку варіативність завдань, які поділяються за рівнем складності, де вчитель та учень, у кожному конкретному випадку, домовляються про виконання завдання. Мистецтво діалогу, у даному випадку, допомагає долати завдання з мистецтва. На практиці це реалізує ідею, що всі учні виконують завдання, які збігаються з їх психо-фізичним розвитком. Не однотипність, чи одноманітність робіт учнів передбачається за такою методою роботи. Множинність підходів, парадоксальність ідей, стимулюється вчителем, школою, загальною програмою.

Обов'язковою складовою завдань, є принцип, де кожен учень, починаючи з 8-того класу має вербально сформулювати ціль, принципи, методи виконання роботи з мистецтва. Це розвиває логіку мислення, формулювання думок. Вміння писати, за норвезькою версією, це не тільки граматики, а й чіткість і послідовність висловлювань. І в цій частині, вміння писати закріплюється, через обґрунтування власної роботи. Важливою складовою по напрацюванню навичок критичного ставлення до власної роботи, є аргументоване оцінювання учнем власного кінцевого результату.

Розмову про мистецтво сюрреалізму, на приклад, вчитель починає з того, а що спільне є у цьому мистецтві з принципами сприйняття світу дитиною. І виявляються чотири компоненти: гра, мрія, творчість та почуття. Вміти придумати власну незвичну річ, яка для молодшої школи стикується з казкою, а для підлітків, з світом діджитальним, є основним принципом долучення до теми. Увійти в тему через почуття, захопитися нею, створити свій власний парадокс, це те, що дає імпульс до вражень, рефлексій та висловлювань.

Печатна графіка, як вид мистецтва, включена до шкільної програми. Суть завдання для учнів дитячої школи, може полягати у тому, щоб зібрати квіти, чи листя, а потім спробувати скласти композиції, намалювати їх, а потім нашкрябати малюнок на лінолеумі та надрукувати разом з вчителем на аркушах різного кольору. Мета завдання з печатної графіки для підліткової школи, відшукати особистості у світовій історії, які критикували суспільство та за рахунок цього просували його до демократії. Самостійно виконати лінорит, зробити відбитки, оформити роботи, проаналізувати та оцінити.

Використання музеїв, як продовження класної кімнати, є важливим принципом формування естетичних навичок. Навчальна реформа в цьому відношенні, зорієнтована на те, щоб розвивати в учнях причетність до локальної історії, культури. Бачити мистецтво навколо себе, вміти його аналізувати, шукати паралелі, виховувати

обережне ставлення до пам’яток, це те, що несуть у собі музеї. Жива пам’ятка, мистецький оригінал, розмова про мистецтва у музейному середовищі, яке є комфортним для сприйняття, значно зменшує відстань між учнем та мистецтвом. Вміння зацікавити, зробити розмову про мистецтво захоплюючою подорожжю, дати можливість дітям ставити запитання та обирати твір для обговорення, це ті методики, які визначені пріоритетними. Діалог між школою та музеями має плідний розвиток у Норвегії.

Бути відкритим до вражень, вміти рефлексувати на себе і оточення, сміливо творити власний вислів, це те, чому вчить мистецтво. І імпульс школи по напрацюванню та освоюванню цих навичок є дуже важливим. Це те, що знадобиться кожному не стільки у випадку професійної роботи з мистецтвом, а в звичайному повсякденному житті, коли людина з напрацьованими естетичними здібностями, може активно реагувати на формування громадського середовища, творити естетичне оточення власної домівки та, в сумі естетичних напрацювань, робити виважені етичні кроки.

**Research
Europe.org**